

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Katedra biologie

Historie a současnost CHKO Beskydy

Bakalářská práce

V oboru aplikovaná ekologie pro veřejný sektor

Autor: Jiří Dokoupil

Vedoucí práce: Doc. Ing. Ivo Machar, Ph.D.

Olomouc 2014

Prohlašuji, že jsem zadanou bakalářskou práci řešil samostatně pod vedením
Doc. Ing. Ivo Machara, Ph.D. Všechny použité zdroje jsem uvedl v seznamu literatury.

V Olomouci dne

.....

Podpis autora

Děkuji Doc. Ing. Ivu Macharovi Ph.D. za odborné vedení práce, poskytování rad a informačních materiálů a zvláště vedoucímu Správy CHKO Beskydy, Mgr. Františku Jaskulovi a Mgr. Anetě Valasové, za spolupráci a poskytnutí informací o chráněných územích.

OBSAH:

1.	Úvod	6
2.	Stanovení cíle	7
3.	Metodika a materiály	7
4.	Historie ochrany přírody v Evropě a na území ČR	7
5.	Osídlování v oblasti Moravskoslezských Beskyd	10
5.1.	Počátky osídlování ve středověku	10
5.2.	Od novověku po současnost	10
5.3.	Počátky ochrany přírody v oblasti Moravy a Slezska	13
6.	Obecná charakteristika přírodních poměrů CHKO Beskydy	16
6.1.	Geologie.....	16
6.2.	Geomorfologie.....	17
6.3.	Klimatické poměry	17
6.4.	Hydrologie	18
6.5.	Pedologie	19
6.6.	Biogeografie	19
7.	Ochrana přírody v CHKO Beskydy.....	21
7.1.	Vývoj územní ochrany.....	21
7.2.	Natura 2000	23
7.3.	Zonace CHKO Beskydy	25
8.	Maloplošná chráněná území v regionu Beskyd	26
8.1.	Přehled nejvýznamnějších chráněných území	29
8.1.1.	Národní přírodní rezervace	29
8.1.2.	Přírodní rezervace	30
8.2.	Rozbor faktorů vedoucích k zakládání vybraných chráněných území	32
8.2.1.	Národní přírodní rezervace Mionší.....	33
8.2.2.	Národní přírodní rezervace Razula	34
8.2.3.	Národní přírodní rezervace Salajka	36
8.2.4.	Přírodní rezervace Mazák	39
8.2.5.	Přírodní rezervace Nořící.....	41
8.2.6.	Přírodní rezervace Poledňana	41
8.2.7.	Přírodní rezervace Pod Juráškou	42

8.2.8.	Přírodní rezervace Zubří	43
9.	Vývoj a plán péče o CHKO Beskydy	44
9.1.	Strategie ochrany přírody a krajiny v CHKO	44
9.2.	Rozvoj maloplošných zvláště chráněných území (MZCHÚ).....	45
9.3.	Návrhy vyhlášení nových zvláště chráněných území.....	45
9.4.	Přehlášení či úpravy stávajících zvláště chráněných území	46
9.5.	Potřeba zajištění vybraných zvláště chráněných území.....	46
9.6.	Lokality soustavy NATURA 2000	46
9.7.	Priority Správy CHKO Beskydy do dalšího období.....	47
10.	Shrnutí	48
11.	Závěr	49
12.	Literatura a použité zdroje	50
13.	Seznam obrázků.....	51
14.	Seznam příloh	51
15.	Seznam tabulek.....	51

1. ÚVOD

Vztah lidstva k přírodě se mění postupem doby i vlivem vývoje ve společnosti. Lidé si všímali přírodních dějů již v starověku. Už antičtí autoři se ve svých dílech věnovali stavu okolní přírody a krajiny. Zmiňují v nich negativní vlivy spojené s nadměrným kácením lesů, nešetrnou pastvou, erozí půdy (Kostkan 1996).

S rozvinutým smyslem člověka chápat a vnímat přírodní krásy přichází potřeba chránit určité krajinné celky se zvířenou a květenou, nejen pro ochranu přírody, ale i z estetických důvodů (Klika 1946).

Snahy o ochranu přírody byly zpočátku vedeny především náboženskými postoji, zaměřenými převážně na chránění posvátných hájů a filozofickými názory, preferujícími spíše ochranu živých tvorů (Dorst 1985).

Ústup nastal v dobách křesťanského středověku, příroda byla tehdy pokládána za věc světskou, ne-li d'ábelskou. Teprve kolem 11. století se opět začíná u křesťanských mystiků probouzet láska k přírodě a jejím tvorům (Klika 1946).

Další vývoj ochrany přírody byl dán buď všeobecnou politickou situací, nebo přístupy panovníků a vlád. Hlavním cílem ovšem byla ochrana královského majetku proti chudině, nepoctivým správcům a lovcům (Voženílek 2002).

Později se začínají stávat hlavním motivem ochrany i zájmy veřejně prospěšné. Snahy o uchování romantické divokosti přírody před dravým a kořistnickým způsobem života vede některé majitele panství a velkostatků k prohlašování ochrany nad jedinečností přírodních jevů – vznikají přírodní rezervace (Polášková 2011).

Později vznikají snahy chránit i velké přírodní celky, ale zároveň utřídit dosavadní chráněná území. Za typ rezervace byla považována i krajinná rezervace, neboli krajinná přírodní chráněná oblast (Voženílek 2002).

V roce 1956 byl termín CHKO (Chráněná krajinná oblast) uzákoněn a definován jako zachovalá typická krajinná oblast s rozptýlenými význačnými přírodními výtvoři (Voženílek 2002).

2. STANOVENÍ CÍLE

Stanoveným cílem pro mou bakalářskou práci je analýza faktorů, vedoucích k vyhlášení chráněné krajinné oblasti (CHKO) Beskydy a jejich jednotlivých částí.

Smyslem práce je zaznamenat postupný vývoj v ochraně přírody na území Moravskoslezských Beskyd a jeho vnímání ve společnosti. Podchytit faktory, které měly vliv na zakládání prvních přírodních rezervací a postupný tlak na ochranu přírody, vedoucí k vyhlášení CHKO Beskydy.

Úvod bakalářské práce je věnován počátkům systematické ochrany přírody, především v Evropě se zaměřením na území Čech a Moravy. V dalších kapitolách se zabývám obecnou charakteristikou přírodních poměrů CHKO Beskydy, postupnému osidlování, dále ochrannými opatřeními a postupnému vývoji v ochraně přírody a krajiny na území CHKO, především v oblasti Moravskoslezských Beskyd.

3. METODIKA A MATERIÁLY

Bakalářská práce je vedena na teoretické úrovni, především formou literární rešerše a konzultacemi s pracovníky Správy chráněné krajinné oblasti Beskydy v Rožnově pod Radhoštěm. Informace k danému tématu byly čerpány z literatury běžně dostupné ve Vědecké knihovně v Olomouci, v knihovně University Palackého v Olomouci, dále v materiálech Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, Muzea Beskyd ve Frýdku-Místku a v archivu Správy chráněné krajinné oblasti Beskydy.

4. HISTORIE OCHRANY PŘÍRODY V EVROPĚ A NA ÚZEMÍ ČR

Počátky ochrany přírody v Evropě se projevily už ve středověku. Majitelé pozemků a panovníci si uvědomovali, že s postupující kolonizací se zmenšuje plocha divoké přírody, kde jejich předci lovili bez omezení divoká zvířata, z nichž některé druhy nenávratně mizí (Kostkan 1996).

Jedním z prvních opatření na ochranu lesů byla Statuta knížete Konráda Oty ze Sadské (viz obr. č. 1). Byl to nejstarší známý český zákoník, který byl vydán knížetem Konrádem II. Otou roku 1189 na sjezdu v Sadské. Obsahuje jedno z prvních známých opatření na ochranu lesů (Vyskot 1981).

Konrádova statuta

1189, léto (1229, 17. březen)

Za účasti předních kněžecích družníků v Saďské v létě roku 1189 vyhlásil kníže Konrád II. Ota soubor právních norem, jež představují významnou kodifikaci českého středověkého práva. Obsahem Konrádových statut jsou významné reformy v oblasti starého obyčejového práva, zejména v soudnictví. Nejvýznamnější částí těchto statut bylo udělení práva dědičné držby statků vznikající šlechtě. Celkově je tento soubor panovníkových nařízení a příkazů výrazem snahy vytvořit určitý model kodifikovaných vztahů v základních oblastech života státu a společnosti, zejména v oblasti vztahů mezi mocí panovníka a šlechtě. Znění Konrádových statut se zachovalo v jejich potvrzení Přemyslem Otakarem I. pro brněnské údelné knížectví z r. 1229.

Obrázek č. 1: Statuta knížete Konráda II. (www.stredovek.cz 2013)

Kolem roku 1355 vznikl první právní dokument pro správu zemí Koruny české Majestas Carolina (viz obr. č. 2). V němž se Karel IV. snažil prosadit určité prvky ochrany přírody, především hájení zvěře a ochranu lesů. Tento dokument je považován za první lesní zákon na našem území a jeden z prvních v Evropě.

Obrázek č. 2: Majestas Carolina (www.stredovek.cz 2013)

Za vlády krále Zikmunda Lucemburského vznikl roku 1436 další dokument na ochranu lesů, ovšem jeho hlavním cílem byla ochrana královského majetku. Další předpisy vznikají postupně na úrovni státní – zemí Koruny české i lokální jednotlivých panství (Kostkan 1996).

První uvědomělé snahy o ochranu přírody se začaly projevovat na počátku 19. století, kdy s rychlým rozvojem průmyslu i zemědělství docházelo ke značným změnám v přírodě a krajině. Kácely se lesy, vysoušely močály i rybníky, regulovaly řeky. Louky se měnily na ornou půdu a tím mizelo mnoho vzácných druhů rostlin i živočichů a celá přírodní společenstva (Baláš 1982).

5. OSIDLOVÁNÍ V OBLASTI MORAVSKOSLEZSKÝCH BESKYD

5.1. Počátky osidlování ve středověku

Podle archeologických nálezů spadá nejstarší osídlení dnešního území CHKO Beskydy do neolitu, kdy v části podhůří sídlil lid s volutovou keramikou. V dalším cca tisíciletém období existují pouze náznaky o částečném osídlení keltském. Poslední fází je osídlení populací slovanských kmenů, které je až do 14. století jen sporadické. (Weissmannová 2004).

Život člověka v těchto horách ovlivňovalo jeho soužití s divokou přírodou. Do 15. století neměly Beskydy ani své jméno, člověk žil tehdy jen na jejich předhůří. Lesy narůstaly podle vlastních zákonů, někde husté, těžko přístupné pralesy, ve vyšších polohách rozsáhlé horské plochy, řídce porostlé stromy a keři. Trvale v horách žila jen divoká zvěř a člověk tu nebyl častým hostem. Někdy lidé zašli hlouběji do hor a z pokácených stromů na místě nadělali šindele, necky, dřevěné mísy a jiné potřebné nářadí. Palivové dříví se kácelo na nejbližších přístupných místech a podobná místa si vybírali při pálení potaše nebo výrobě dřevěného uhlí.

Dobytěk se do hor nevyháněl, páslo se spíš na úpatí hor a na podhorských loukách. Ne každý si tehdy troufl do hor, nebyly tu cesty, číhaly tu všelijaké nástrahy a podle tehdejší víry v horách sídlili nejrůznější démoni, lesní žínky a skřítkové (Baláš 1982). První rozsáhlejší osídlení Beskyd se šířilo ve 13. – 14. století do podhůří a nižších údolních poloh. Vznikaly vesničky v údolích, stále výše proti proudu řek Olše, Ostravice, Morávky, Bečvy a dalších (Weissmannová 2004)

5.2. Od novověku po současnost

Druhá vlna kolonizace byla ve znamení valašských kolonistů, kteří vtiskli na celá staletí beskydské krajině neopakovatelný ráz a kolorit. Další kolonizační vlny pak probíhaly hlavně v 16. a 17. století, kdy kolonizace směřovala do horských údolí a pasek. V 17. století už existovala většina dnes známých obcí. Sekundární osidlování hor probíhalo formou pasekářské kolonizace. Ta dramaticky zasáhla do zbytků původních biotopů. Porost byl klučen a žďářen. Hlavní etapou při formování regionu bylo 17. a 18. století. Uplatnily se v něm dvě sféry lidové kultury, domácí moravská a tzv. karpatská kultura. Vrchnost nejen z ekonomických příčin, ale také z bezpečnostních důvodů podporovala po

r. 1690 zalidnění hor – jednalo se o hraniční oblast. Na několika místech Západních Beskyd se vedly spory o hranici.

V horách bylo po příchodu Valachů mnoho přírodních pastvin. Bohatší ležely na úpatích hor, kdy bývaly provozovány salaše kravské a na horských pastvinách byly ovčí a kozí. Pro získávání dalších pastvin byly mýceny lesy. Velký počet jich býval na Vsacku u Nového Hrozenkova nebo na Radhošti. Salaše bývaly umístěny nahodile většinou ve výškách okolo 600 m n. m.

Polovina 19. století byla ve znamení „modernizace“ lesního hospodářství podle německého vzoru. Pasekáři byli vyháněni z hor, aby se mohly spojovat panské revíry. Kdo se nevykázal vlastnickými listinami, byl bez milosti vyhnán a na místě zkulturněných pozemků byl vysázen smrk (Weissmannová 2004).

Hlavním zaměstnáním lidu bylo do počátku 20. století zemědělství. Jeho vývoj souvisel s postupem osidlování a s přírodními podmínkami v kraji. Orné půdy přibývalo v první řadě v nížinných oblastech a postupem času i v oblastech podhorských. S pasekářským osidlováním se obdělávání půdy přeneslo do horských údolí a nakonec i do hor. Orná půda se získávala ponejvíce vypalováním lesního porostu. Velké stromy se zbavily kůry těsně nad zemí a po čase se uschlý les zapálil. Na nejlepší části vzniklo pole a při něm pasekářské hospodářství. Při orbě se vybíralo kamení, z kterého se stavěly kolem pole ohrady (Stolařík, Štika, Tomolová 1997).

Mimo zemědělství se rozvíjelo i další podnikání, především sklářství a železářství.

Využívalo se při něm zásoby dřeva na rozsáhlých plochách Beskyd. Sklářské hutě se po využití dřeva v okolí stěhovaly na jiné místo. K výrobě skla se z dřevěného popela vyluhováním vodou vyráběla i potaš místně zvaná salajka. Sklářny se stavěly v blízkosti hor, v místech kde se dalo dřevo dobře těžít a snadno dopravit do sklářských hutí.

Takové sklárny se postavily v Hutisku, Prostřední Bečvě i Velkých Karlovicích.

Velká sklářská výroba vznikla ve Valašském Meziříčí a v Karolině v 19. století už na modernější bázi (Baláš 1987).

Železářství využívalo kromě dřeva i železnou rudu z místních nalezišť (Ostravice, Nýdek, Krásno). Zásoby mělce uložené železné rudy a horské potoky a řeky jako zdroj energie vedly k výraznému rozvoji hutnictví. Železné hamry vznikaly ve Frenštátě, Frýdlantu nad Ostravicí, Morávce a Čeladné (Baláš 1987).

Neustále narůstající spotřeba dřeva pro účely rozvíjejícího se průmyslu, vedla k prvním snahám zavést systematické lesní hospodářství a řídit jejich využívání. Nastupuje

lesnické hospodaření, založené na velkoplošné holoseči s následnou umělou obnovou smrku. Pro jedli i pro buk byl holosečný způsob zcela nevhodný, buk byl navíc ze smrčin vyřezáván, výsledkem čehož byl pokles zastoupení jedle a buku.

Od 30. let devatenáctého století se v lesnictví pomalu začínají prosazovat změny k lepšímu – k ochraně horských lesů a postupně bylo rozhodnuto o zařazení horských lesů v nadmořské výšce nad 900m do kategorie lesa chráněného s výrazně omezeným hospodářským využitím (Myslikovjan 2011).

Největšího rozmachu dosáhlo železářství na počátku 18. století. Úzce spjaté s ním bylo i hornictví. Za mezník lze považovat založení nové hutě ve Vítkovicích, která začala podle anglického vzoru využívat kamenné uhlí. Postupně se otvíraly nové šachty a započalo se s výrobou koksu. Průmysl se z oblasti Beskyd stěhoval do Ostravy. Následně vznikala odvětví jako plynárenství, elektrárenství, koksová chemie a další (Mikulík 1997).

Další zbídačování obyvatelstva vedlo k masové emigraci, zejména do Ameriky, která pokračovala ještě za první republiky. Původní ráz krajiny se vytrácel a definitivní ránu mu zasadilo období komunistické totality, kdy rozvoj průmyslu, dopravy, sídelních útvarů, masové turistiky, chataření atd. zlikvidoval několikasetleté plody úsilí a práce našich předků. Přesto je území CHKO Beskydy stále ještě klenotem, se specifickou lidovou kulturou Valašska a Těšínska, s neopakovatelnou a jedinečnou podobou (viz obr. č. 3) (Weissmannová 2004).

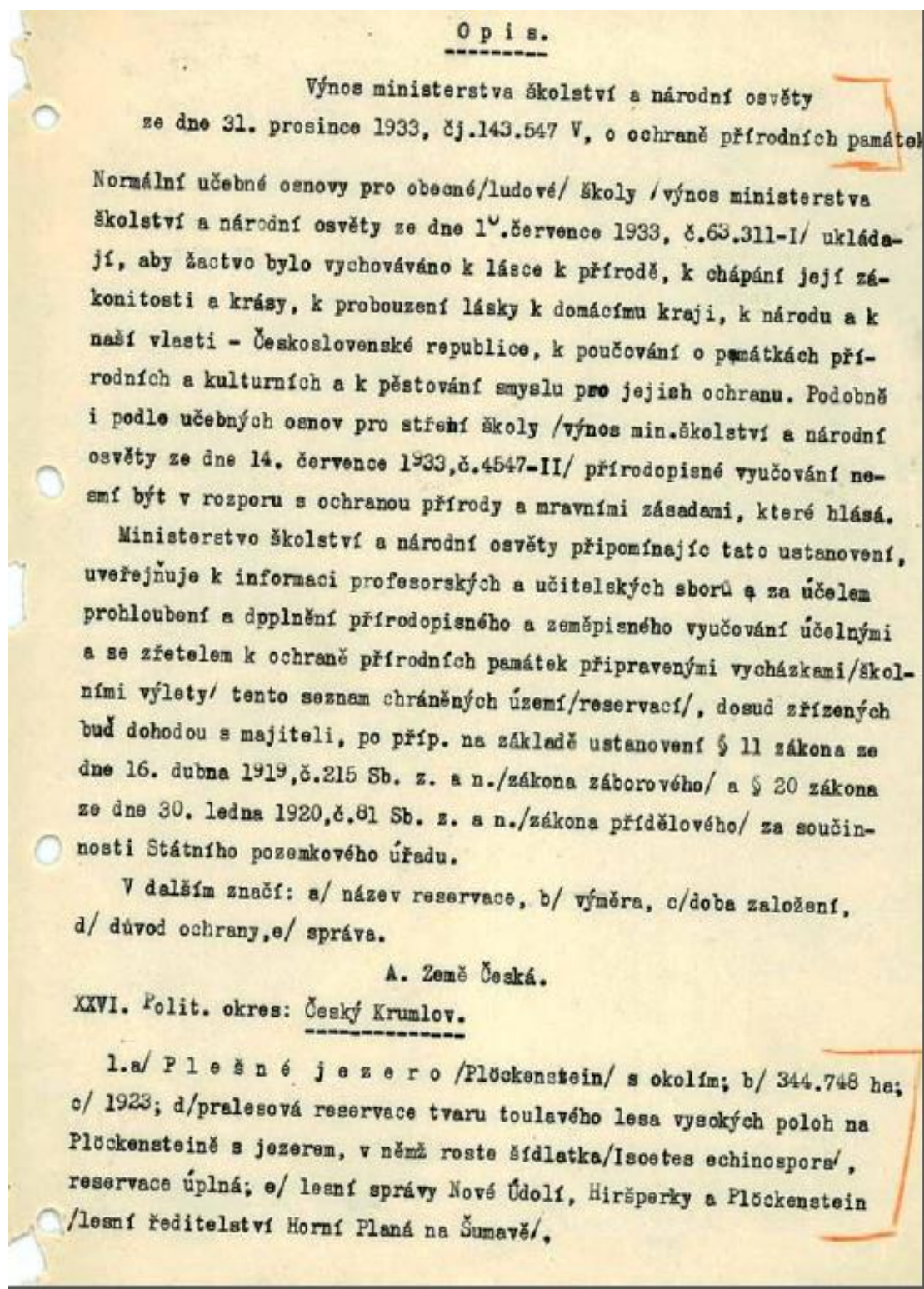

Obrázek č. 3: Valašská krajina (foto Jiří Dokoupil 2013)

5.3. Počátky ochrany přírody v oblasti Moravy a Slezska

Region na severu Moravy a Slezsko patří k územím, jichž se nechtěné důsledky lidských zásahů dotkly nejvíce. Projevily se poruchami vodního režimu, poklesem úrodnosti půdy, koncentrací škodlivin z výroby a dopravy, hlukem a rostoucím stresem obyvatelstva. Pro ochranu přírody v kraji je důležitý rok 1904, kdy kníže Jan II. Lichtenstein zřizuje přírodní rezervaci Šerák-Keprník v Hrubém Jeseníku, první chráněné území na české části Slezska a severní části Moravy. Systematická práce ochrany přírody, založená na příslušných teoretických základech, je v kraji datována až počátkem 20. století. Předcházela jí rozvoj muzejnictví koncem 19. století a s ním spojený rozkvět přírodovědného poznání kraje. Prvořadý význam mělo založení Přírodovědecké společnosti roku 1908 v Moravské Ostravě. U zrodu stáli profesor Jan Kranich a MUDr. Karel Šulc. Na vývoj ochrany přírody měli značný vliv přední přírodovědci, z nichž celá řada působila také na Severní Moravě. Právní podklady pro územní ochranu přírody byly dány až po zřízení Památkového úřadu pro Moravu a Slezsko v Brně (r. 1920), související se vznikem Československé republiky a s možností vytvoření dobrovolného sboru konzervátorů. Z jejich podnětu vydalo tehdejší Ministerstvo školství a národní osvěty

výzvu k pořízení soupisů a podkladů pro zajišťování územní ochrany, dále stromů, rostlin a živočichů. K 31. 12. 1933 tak mohl být vydán výnos č. j. 143 547-V, o ochraně přírodních památek (viz příloha. č. 1).

Příloha č. 1: výnos č. j. 143 547-V (archiv Správy CHKO Beskydy)

V severomoravském regionu do něj byly zařazeny například bukojedlové pralesy Mionší (viz obr. č. 4) v Moravskoslezských Beskydech a Razula na Vsetínsku. Všechny mají v současnosti statut národních přírodních rezervací a patří k nejcennějším lokalitám naší přírody.

Rychlejšímu vyhlášení dalších chráněných území bránilo nedostatečné personální vybavení, kdy pro celou Moravu byl jeden profesionální pracovník. Stagnace nastala i za německé okupace. První zákon o ochraně přírody byl vydán teprve v roce 1956 a až v roce 1958 vznikla Krajská střediska památkové péče v Ostravě a Olomouci.

Po reorganizaci státní správy bylo v roce 1960 vytvořeno centrum v Ostravě pro celou Severní Moravu a Slezsko. Postupně byl budován archiv písemné dokumentace a map pořizováním opisů a fotokopií z archivu brněnského památkového úřadu. V průběhu padesátých let 20. století bylo vyhlášeno 15 přírodních rezervací. Dalších 72 chráněných území bylo vyhlášeno v průběhu šedesátých až osmdesátých let. V celkovém počtu jsou zahrnuty i tři chráněné oblasti: Poodří, Beskydy a Jeseníky. (Weissmannová 2004)

Obrázek č. 4: NPR Mionší (správa CHKO 2012)

6.2. Geomorfologie

Území CHKO Beskydy i jeho širší okolí je součástí provincie Západní Karpaty a její nižší jednotky – soustavy Vnější Západní Karpaty.

Jádrem severní poloviny CHKO jsou Moravskoslezské Beskydy, které vystupují nad své okolí jako mohutná hradba.

Na východě a jihozápadě jsou omezeny svahy Jablunkovské a Rožnovské brázdy. Hlubokým údolím Ostravice jsou rozděleny na radhošťskou a lysohorskou hornatinu. Malá část jižněji od zdrojnic Ostravice náleží k hornatině klokočovské.

Západní část Moravskoslezských Beskyd tvoří jednolitý hřbet Veřovských vrchů. Na východě jsou Moravskoslezské Beskydy lemovány zvlněnou pahorkatinou Jablunkovskou.

Střední výšky reliéfu se pohybují v rozmezí 400 až 1300 m n. m. V místech, kde přecházejí Moravskoslezské Beskydy do podhůří, jsou výšky okolo 450 m n. m. a ve vrcholových partiích jde o střední výšky kolem 1000 m n. m. Převážná většina území se nachází ve výškách v rozmezí 700 až 1000 m n. m.

Z hlediska středních sklonů reliéfu má většina území sklon nad 10°. V okrajových částech a u řek klesá pod 10° a pohybuje se v rozmezí 7 až 10° (Voženílek 2002).

6.3. Klimatické poměry

Podnebí Beskyd ovlivňuje jejich poloha v centrální části Evropy. Střetávají se zde vlivy oceánického a kontinentálního klimatu. Oceánické vzdušné masy přinášejí počasí s mírnou zimou, chladnějším létem, velkou oblačností a velkým množstvím srážek. Kontinentální vzduch je charakteristický denními i ročními výkyvy teplot, menším množstvím srážek a oblačností. Velký vliv na klima má i členitost reliéfu. Se stoupající nadmořskou výškou klesá teplota i atmosférický tlak a jsou ovlivňovány i další klimatické faktory.

Oblast Beskyd podle klimatického členění České republiky patří do kategorie oblastí chladných. Pouze malá oblast v jižní části Valašska náleží do kategorie mírně teplé oblasti. Mezi nejdůležitější faktory patří teplota, ta závisí především na nadmořské výšce daného místa. S vzestupem výšky o 100 m klesá teplota zhruba o půl až 1°C. Nejnižší hodnoty teplot má proto Lysá hora, průměrně 2,6°C, zatímco nejnižší položené

oblasti mají průměr okolo 7°C. Nejchladnějším měsícem je leden a nejteplejším je červenec.

Podobně jako teplota je na nadmořské výšce závislý další klimatický faktor a tím jsou srážky. Lysá hora, jako nejvyšší vrchol Beskyd, patří s průměrem 1390,8 mm/rok k srážkově nejbohatším lokalitám na území celé České republiky. Nejvíce srážek spadne v červnu až srpnu, nejméně v únoru a březnu. Významnou formou srážek je sníh, průměrná délka souvislé sněhové pokrývky je na hřebenech 150 až 180 dní. Beskydy patří k oblastem s nejbohatší sněhovou pokrývkou v rámci celé ČR.

Vítr má vliv na další klimatické faktory, především oblačnost, srážky a teplotu. Projevuje se i přímo na vegetaci, např. vlnkové formy stromů v exponovaných polohách. Ve volné atmosféře převládá západní směr větru, v přízemní vrstvě je ovlivňován morfologií terénu, převážně členěním horských pásem. Z těchto důvodů v severní části území převládá podíl větrů sever – jih, na Valašsku směr východ – západ.

V horách je větší oblačnost v zimě a v nižších polohách naopak v létě. S oblačností přímo souvisí délka slunečního svitu, která v oblasti Beskyd činí průměrně 1600 hodin za rok. Častým jevem, vítaným návštěvníky zotavoven a středisek ve vyšších polohách, jsou zimní teplotní inverze, vznikající akumulací těžšího chladného vzduchu v údolích a kotlinách. Na hřebenech hor svítí slunce, zatímco v údolích je doslova “pod mrakem“.

Nepříznivé změny klimatických faktorů mohou způsobit i některé velké zásahy člověka do přírody, např. vodní nádrže nebo odlesnění (Weissmannová 2004).

6.4. Hydrologie

Říční síť a její utváření je dalším charakteristickým prvkem tohoto území. Zdejší typ divočících šterkonosných toků, na který jsou vázány mizející druhy rostlin a živočichů, je ojedinělý v rámci celé republiky. Celá oblast se překrývá s chráněnou oblastí přirozené akumulace vod a patří mezi vydatné a kvalitní zásobárny pitné vody v ČR.

Přibližně středem území probíhá ve směru východ – západ hlavní evropské rozvodí. Toky severně od linie Veřovické vrchy – Radhošť – Martiňák – Bumbálka – Jablunkovský průsmyk náleží do povodí řeky Odry a tedy úmoří Baltského moře. Toky jižně od této linie patří do povodí Dunaje a úmoří Černého moře. Obě území jsou rozlohou přibližně stejně velká.

K pravým přítokům řeky Odry patří například Jičínka, Lubina, Ostravice a Olše, jižní svahy Radhošťské hornatiny a jižněji položené hřbety Vsetínských vrchů a Javorníků odvodňuje Bečva, která vzniká soutokem Rožnovské a Vsetínské Bečvy.

Území Beskyd je relativně chudé na podzemní vody a to díky málo propustným horninám karpatského flyše, který netvoří vhodné podmínky pro oběh podzemních vod.

Zvláštním druhem podzemních vod jsou minerální vody. V Beskydech se vyskytují lokality sirovodíkových pramenů, které jsou málo významné a nevyužívané.

V území se nachází několik vodních nádrží. Horní Bečva a Bystřička, sloužily původně pro zadržování vod, dnes jsou využívány jako rekreační plochy. Zdrojem pitné i užitkové vody jsou vodárenské nádrže Morávka, Šance a Stanovnice (Weissmannová 2004).

6.5. Pedologie

Ve vyšších nadmořských výškách Moravskoslezských Beskyd se vyskytují převážně kambizemní podzoly, které na nejvyšších hřbetech přecházejí vlivem podloží z pískovce do podzolů. V nižších částech svahů a nízkých hřbetech převažují kyselé kambizemě. Půdy jsou většinou kamenité až balvanité. Místy se vyskytují pseudogleje. Na pramenných horizontech jsou charakteristické stupňovitě uložené organozemě typu rašelin.

Převládající půdní druhy jsou hlinitopísčité a písčitohlinité s obsahem šterku 10 – 50%. V místech přechodu do Podbeskydské pahorkatiny, jsou půdy převážně hlinité a v říčních údolích jílovitohlinité (Voženílek 2002).

6.6. Biogeografie

Moravskoslezské Beskydy představují jedinečný bioregion s převažující západokarpatskou horskou biotou na území České republiky. Potencionální přirozenou vegetaci tvoří převážně listnaté a smíšené lesy, v menší míře lesy jehličnaté. Ve středních a vyšších polohách tvoří klimaxovou vegetaci na minerálně bohatších horninách společenstva květnatých bučin. Nejrozšířenější je bučina s kyčelnicí devítilistou. Právě územím CHKO Beskydy probíhá hranice rozšíření tohoto společenstva s karpatskou bučinou s kyčelnicí žláznatou. Toto společenstvo roste v ČR pouze v severní části Moravskoslezských Beskyd a zasahuje také do Javorníků. V horských polohách se vyvinuly smrkové bučiny. V nejvyšších polohách centrální části se zachovaly horské

klimaxové smrčiny, obvykle v komplexu se smrkovými bučinami. V současné době na území CHKO Beskydy převažuje les nad vegetací nelesní. Převládají kulturní porosty, které jsou ochuzené nebo změněné následkem dlouhodobého pěstování smrkových monokultur. Smrčiny jsou silně poškozeny emisemi.

Na lesní porosty navazují křovinná společenstva lesních pláštů pasek zastoupena nejčastěji bezem červeným, vrbou jívou a ostružníkem malinovým. Na mýtinách a lesních krajích se obvykle vytvořila bylinná společenstva lesních holin a pasek, ve kterých převažuje především vrbka úzkolistá, třtina křovištní a různé druhy ostružiníků.

Náhradní nelesní vegetace je tvořena mozaikou lučních, pastevních a mokřadních společenstev. Zvláštním fenoménem je na pastvinách moravských Karpat hojný výskyt jalovce obecného, který patří ke koloritu valašské krajiny. Pro vegetaci pastvin je charakteristická také přítomnost řady orchideí, např. prstnatce bezového, vemeníku dvoulistého, vstavače mužského a velmi vzácně i vstavače obecného.

Region je jádrem výskytu západokarpatské lesní fauny, zejména v rozsáhlých jedlových bučinách. Šíření živočichů ovlivňuje přímá návaznost CHKO Beskydy na západoslovenská pohoří. I když jsou dnes druhová společenstva vlivem civilizačních tlaků značně ochuzena, vyskytují se ve větším počtu druhy, které reagují méně citlivě na změny prostředí. Z bezobratlých jsou to zejména pavouci, sekáči a brouci. Udržely se i populace nenáročných horských plžů, například typická modranka karpatská.

Na území CHKO je uváděno 35 druhů ryb. Z ochránářského hlediska zaslouží pozornost především karpatské endemity- vranka pruhoploutvá, hrouzek Kesslerův a sekavec písečný. Kolem vodních toků lze spatřit skorce vodního, kulíka říčního i ledňáčka.

Vyskytuje se zde i vydra říční, která čítá populaci cca 20 jedinců a navazuje na populace v Polsku a na Slovensku.

Jeden z nejvzácnějších ptáků je tetřev hlušec, vzácně hnízdí včelojed lesní a ostříž lesní. Na horských a podhorských loukách žije chřástal polní. Moravskoslezské Beskydy patří k jeho nejvýznamnějším místům výskytu v rámci České republiky.

Velké šelmy- medvěd hnědý, vlk a rys ostrovid byly prakticky vyhubeny už koncem 19. století. Jen díky tomu, že pohoří CHKO Beskydy je souvislou částí Vnějších Západních Karpat, došlo při růstu populací těchto šelem na Slovensku k jejich postupnému návratu i na Moravu a do Slezska. Udržuje se poměrně stabilní populace rysa o počtu cca 20 jedinců a každoročně je zaznamenána i přítomnost několika jedinců medvěda hnědého,

několikrát i jeho přezimování. Od roku 1994 žijí v severovýchodní části Moravskoslezských Beskyd i vlci.

Aktuální přehled zvláště chráněných druhů živočichů zahrnuje v CHKO Beskydy 11 kriticky ohrožených druhů, 37 silně ohrožených a 32 ohrožených druhů. Tento výčet se ovšem mění v závislosti na mnoha faktorech, stejně jako celý ekosystém (Weissmannová 2004).

7. OCHRANA PŘÍRODY V CHKO BESKYDY

7.1. Vývoj územní ochrany

Oblast Moravskoslezských Beskyd se vyznačovala specifickou strukturou jak přírodního, tak silně urbanizovaného území. Oblast byla zasažena bouřlivě se rozvíjející individuální chatovou zástavbou i ostatní investiční činností. Před vyhlášením CHKO představovala ubytovací kapacita v rekreačních objektech zhruba 12 000 lůžek ve 360 podnikových rekreačních zařízeních, přičemž se počítalo s výstavbou či rekonstrukcí dalších cca 400 objektů pro podnikovou, nebo odborářskou rekreaci. Současně s tím se na území Beskyd nacházelo cca 7000 individuálních rekreačních objektů. Současně s tímto byl přehlížen význam ochrany mimolesní zeleně a zásahy způsobované činnostmi v lesnictví, zemědělství a dalších ekonomických aktivit. Zemědělská půda, její plošná struktura i rozptýlená zeleň na ni vázaná tvoří jeden ze základních krajinotvorných prvků. S postupnou dosocializací zemědělství docházelo k rozvoji velkovýrobních forem hospodaření a tím k významným změnám ve fyziognomii a ekologii krajiny. Zcelování pozemků a jejich kultivace postupovala i do vyšších horských poloh, v nichž byly soustředěny četné zájmy ochrany přírody a krajiny (selské lesy, mokřady a prameniště, snosy kamení s vegetací aj.).

Oblast byla zatěžována dlouhodobě také trvalými vlivy průmyslových emisí a existencí těžitelných zásob černého uhlí na severním okraji oblasti v předpolí Beskyd.

V této době byla ochrana přírody realizována jen prostřednictvím maloplošných chráněných území, většinou vzniklých před vydáním zákona č. 40/1956 Sb. o státní ochraně přírody. Koncepční snahy o zachování krajinných hodnot vedly k rozhodnutí, že se ochrana přírody v této oblasti musí řešit uceleně a komplexně. V úzké spolupráci s národními výbory všech stupňů (v době založení CHKO jich bylo 70) byly projednávány

společné problémy a hledáno řešení směřující k propagaci a hájení zájmů ochrany přírody a tímto přispívali k pronikání významu ochrany přírody do vědomí obyvatel tohoto území.

Tyto nové faktory vyžadovaly již vědecky koncipovanou ochranu přírody a zavádění nových účinnějších metod práce.

V roce 1973 byla po několika rocích příprav zřízena výnosem ministerstva kultury ČSR č. j. 5373 na základě zákona 40/56 Sb. o státní ochraně přírody chráněná krajinná oblast Beskydy. V Severomoravském kraji jako druhá. Rozkládá se na 1160 km² v jihovýchodní části kraje na hranici se Slovenskou republikou. V době zřízení na částech tří okresů: Vsetín, Frýdek-Místek a Nový Jičín.

Důvodem vyhlášení CHKO Beskydy byly její výjimečné přírodní hodnoty, zejména zbytky původních pralesovitých lesů s výskytem vzácných karpatských živočichů a rostlin. Pozoruhodné jsou také druhově pestré louky a pastviny, unikátní povrchové i podzemní pseudokrasové jevy. Beskydská krajina má dosud mimořádnou estetickou hodnotu, která vznikla historickým soužitím člověka s horami.

Vyhlášením CHKO Beskydy a zřízením její správy byly položeny základní legislativní podmínky pro řešení celé řady složitých, většinou negativních vlivů na životní prostředí Beskyd. O jejich uplatnění v praxi však rozhodla teprve vlastní činnost pracovníků nové správy.

V prvním desetiletí existence se Správa CHKO zaměřila na obecnou ochranu přírody. Hledalo se jak dostat existenci a poslání CHKO do povědomí obyvatelstva. V této době byla správa CHKO pouze poradním orgánem – rozhodoval Severomoravský krajský národní výbor. Jednou z mála možností jak zachovat krajinu, byla aktivní spolupráce Správy CHKO na tvorbě koncepcí dosocializace zemědělství a lesních hospodářských plánů.

Nově založená Správa CHKO Beskydy měla pouze pět profesionálních pracovníků. Nedílnou součástí Správy CHKO byl aktiv dobrovolných spolupracovníků, který vznikl již na podzim roku 1973. Postupně se rozrostl až na cca 70 členů. Postupně pokryl ve třinácti okrscích celou CHKO. Základem práce aktivu byla strážní a průvodcovská činnost především na trasách a v území se zvýšenou turistickou a rekreační návštěvností (Jaskula 1995).

V osmdesátých letech bylo příznačné ohrožení lesů emisemi a zahájení průzkumu těžby uhlí ve Frenštátu pod Radhoštěm. V roce 1980 bylo 47% plochy rezervací poškozeno působením průmyslových exhalací. Scelování a kultivace pozemků postupovaly do vyšších

poloh. Správa CHKO pracovala na kategorizaci zemědělské půdy dle jejího významu pro zemědělství a ochranu přírody.

Státní podpora drobných pěstitelů a chovatelů přinesla vznik mnoha problematických zahrádkářských kolonií a rekreačních staveb. Neadekvátní požadavky na rozvoj cestovního ruchu vedly Správu ke snaze omezit novou výstavbu. Postupně byly vyhlášovány stavební uzávěry na rekreační chaty.

Pozice Správy se průběhu existence CHKO Beskydy samozřejmě měnila, tak jak se měnily legislativní i společenské poměry u nás. Bodem obratu byl listopad 1989, kdy dala veřejnost najevo i svůj zájem o přírodu a zdravé životní prostředí. Díky tomu byl přijat v roce 1992 moderní zákon o ochraně přírody a krajiny, který radikálně změnil a posílil pozici správy CHKO. Následovaly změny v zemědělství a místy upouštění od zemědělského využívání krajiny. Na to reagovaly dotační programy zaměřené na mimoprodukční funkce využívání krajiny. Díky útlumu těžkého průmyslu se zlepšila kvalita ovzduší a tím i zdravotní stav lesů. Lesů přibývá, rozvíjí se nové formy rekreace, mizí drobní hospodáři. Tyto změny jsou velmi rychlé a často představují ohrožení existence řady druhů a přírodních společenstev.

V roce 2004 se vstupem České republiky do Evropské unie, z čehož vyplynula povinnost vytvořit z evropsky nejceněnějších lokalit tzv. soustavu Natura 2000. Celé území CHKO tak bylo zařazeno do Evropsky významné lokality Beskydy a dále zde vznikly dvě ptáčích oblasti. Ty umožnily ovlivnit lesní hospodaření s ohledem na ochranu ptactva. I v hospodářských lesích nyní zůstávají doupné stromy a zbytky starých porostů (Weissmannová 2004).

7.2. Natura 2000

Natura 2000 je soustava chráněných území, které vytvářejí na svém území podle jednotných principů všechny státy Evropské unie.

Vytvoření soustavy Natura 2000 ukládají dva nejdůležitější právní předpisy EU na ochranu přírody: směrnice Rady 2009/147/EC, o ochraně volně žijících ptáků, (nahrazuje směrnici Rady 79/409/EHS) a směrnice Rady 92/43/EHS, o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin.

Cílem této soustavy je zabezpečit ochranu těch druhů živočichů, rostlin a typů přírodních stanovišť, které jsou z evropského pohledu nejcenější, nejvíce ohrožené, vzácné či omezené svým výskytem jen na určitou oblast.

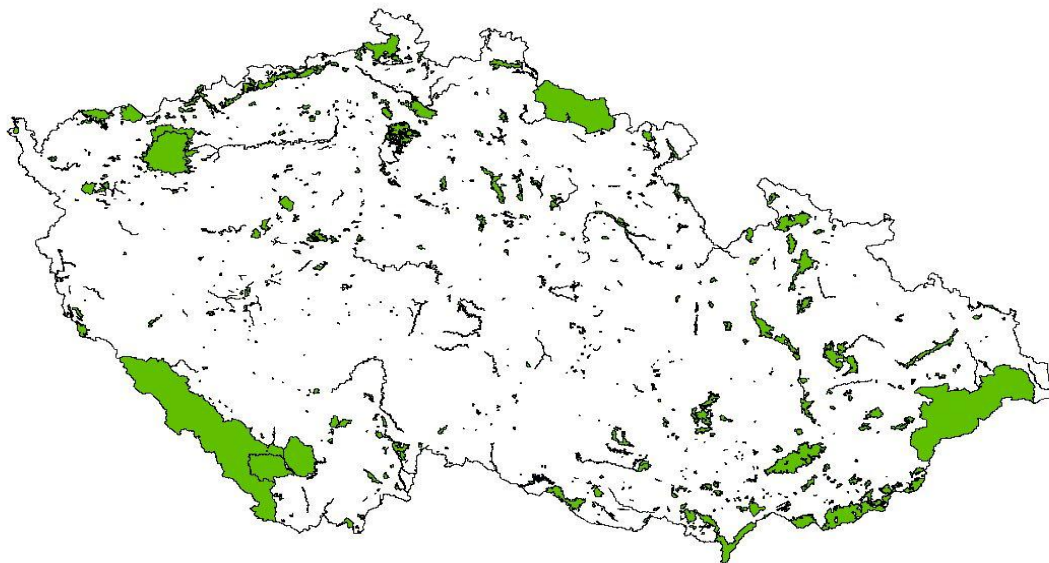
Naprostá většina vzácných typů stanovišť vznikla z tisícileté činnosti člověka. Znamená to, že řada z nich nemůže bez tradičního obhospodařování člověkem existovat. Klasickým příkladem jsou i beskydské jalovcové pastviny nebo orchidejové louky, které bez pravidelného pasení nebo kosení rychle zarostou a přemění se v ekologicky stabilnější, ale méně cenný les (Bajer 2002).

Soustava Natura 2000 sestává ze dvou typů chráněných území – ptačích oblastí a evropsky významných lokalit. Ptačí oblasti, kterých je na území ČR 41, vyhlásila vláda ČR nařízeními v letech 2004 – 05, v roce 2007 a poslední 2 v roce 2009.

Oba typy chráněných území projektu Natura 2000 se vzájemně překrývají se stávající sítí zvláště chráněných území vyhlášených již podle zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny. Podmínky ochrany v jednotlivých územích jsou specifikovány podle nároků jednotlivých konkrétně chráněných biotopů nebo druhů. Pro každé území NATURA 2000 je zpracováván a v šestiletém cyklu obnovován plán péče, jehož zpracování a schvalování probíhá veřejně, za účasti všech dotčených orgánů, organizací, veřejnosti a nevládních organizací.

Evropsky významné lokality jsou shrnuty do tzv. národního seznamu, který je jako celek schválen vládou a publikován v podobě jejího nařízení pod č. 318/2013 Sb. (nahrazuje nařízení vlády č. 132/2005 Sb., kterým se stanoví národní seznam evropsky významných lokalit, ve znění následných novelizací nařízením č. 301/2007 Sb. pro panonskou oblast a nařízením vlády č. 371/2009 Sb. pro kontinentální oblast). Celkem je na území ČR 1075 lokalit (viz obr. č 6).

Národní seznam je fakticky rozdělen do dvou částí podle tzv. biogeografických oblastí, do nichž ČR zasahuje: panonské (pokrývající převážnou část Jihomoravského a část Zlínského kraje) a kontinentální (96 % území ČR). (www.ochranaprirody.cz 2014)

Obrázek č. 6: evropsky významné lokality v ČR (převzato z <http://www.ochranaprirody.cz>)

7.3. Zonace CHKO Beskydy

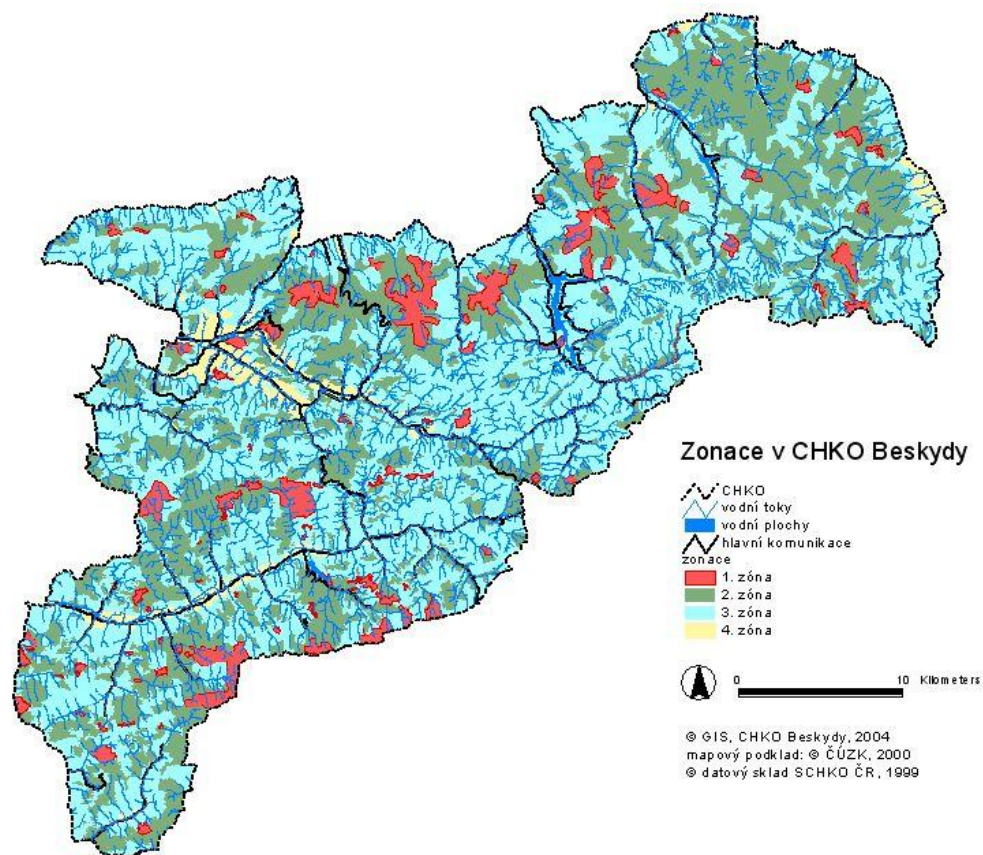
Území CHKO Beskydy je podle přírodních hodnot území rozděleno do 4 zón s různým stupněm plošné ochrany (viz obr č. 7).

Chráněné krajinné oblasti jsou rozděleny do 4 zón, nejvyšší stupeň ochrany přírody je uplatňován v I. zóně, která v Beskydech zahrnuje nejvzácnější území (přírodě blízké ekosystémy především ve vrcholových partiích hor s přirozenými lesními společenstvy, maloplošná chráněná území, druhově rozmanité nelesní plochy, lidské zásahy jsou omezeny na minimum. Výrazně omezen je i volný pohyb návštěvníků na turistických značených trasách. Její území tvoří jen asi 5% území CHKO. Jedná se o zvláště chráněná území a nejhodnotnější části nadregionálních a regionálních biocenter ÚSES (územní systém ekologické stability).

Zóna II. - polopřirozená, zahrnuje plochy, které obalují I. zónu, obsahuje především lesní porosty s výrazněji pozměněnou druhovou skladbou a druhově bohaté travní porosty. V Beskydech je plošně rozsáhlá - zabírá téměř 40% plochy CHKO.

Nejnižší opatření jsou v III. a IV. zónách, které obsahují člověkem pozměněné ekosystémy běžně hospodářsky využívané, hospodářské lesní monokultury a zemědělské pozemky intenzivně obhospodařované a souvisle zastavěná území. Třetí zóna zaujímá v

CHKO největší plochy, celkem 50,4% území, naopak IV. zóna zabírá necelých 5% plochy a je zastoupena především v okolí některých měst.

Obrázek č. 7: Zonace CHKO Beskydy (ČÚZK 2004)

8. MALOPLOŠNÁ CHRÁNĚNÁ ÚZEMÍ V REGIONU BESKYD

Přestože se většina původních ekosystémů v regionu Beskyd do dnešní doby nedochovala, původní přírodní prostředí a výjimečné přírodní hodnoty jsou předmětem ochrany.

Na území CHKO Beskydy je vyhlášeno celkem 59 zvláště chráněných území. Z toho je 7 v kategorii národní přírodní rezervace na celkové ploše 721 ha, 28 je v kategorii přírodní rezervace na celkové ploše 2116 ha a 24 v kategorii přírodní památka na celkové ploše 178 ha. Z celkové plochy ZCHÚ připadá 2179 ha na lesní půdu, tj. cca 97 %, 41 ha na louky a pastviny, tj. cca 1,8 %, 21 ha na mokřady, tj. cca 0,9 %, 6 ha na pseudokras, tj. cca 0,2 %. Celková plocha zvláště chráněných území v CHKO je 2243 ha, tj. cca 1,87 % plochy CHKO.

Chráněné území v České republice definuje zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. V zákoně se používá pojem **zvláště chráněná území**. Zvláštní územní ochranou se rozumí přísnější režim ochrany, vztažený na konkrétní území s přesným plošným vymezením.

Národní přírodní rezervace (NPR) je nejvýznačnější kategorií ochrany maloplošných území. Poskytuje ochranu v mezinárodním nebo národním měřítku unikátním přírodním ekosystémům s vzácnými a ohroženými organismy i anorganickými fenomény.

Národní přírodní památka (NPP) je území obvykle menší rozlohy zřízené k ochraně určitých přírodních objektů národní až nadnárodní hodnoty. V místním měřítku je její obdobou přírodní památka. V CHKO Beskydy se nenachází.

Přírodní rezervace (PR) jsou vyhlašovány primárně pro ochranu menších území, v nichž jde o ochranu vzácného a regionálně významného biotopu (např. rašeliniště), případně o ochranu většího počtu vzácných druhů rostlin nebo živočichů.

Přírodní památka (PP) je zamýšlena pro ochranu menších území, v nichž je účelem ochrany významný přírodní fenomén neživé přírody (např. geologický či hydrologický), nebo významná lokalita ohroženého druhu. V současné době jsou do této kategorie obecně řazena i malá území jiných účelů ochran.

Zvláštní ochrana je v CHKO Beskydy realizována v 59 maloplošných zvláště chráněných územích (viz tabulka č. 1).

Kat.	Název	Katastrální území	Vyhl.	Výměra (ha)	Okres
PP	Brodská	Nový Hrozenkov, Halenkov	1999	3,91	VS
PR	Bučací potok	Ostravice I	2004	35,0799	FM
PP	Byčinec	Morávka	1990	0,86	FM
PR	Čerňavina	Tyra, Košařiska	1999	61,32	FM
PR	Draplavý	Staré Hamry I	2004	20,9073	FM
PR	Galovské lúky	Huslenky	1952	21,55	VS
PR	Gutské peklo	Guty, Oldřichovice u Třince	2008	37,46	FM
PR	Huštýn	Mořkov	1999	11,91	NJ
PP	Kladnatá – Grapy	Horní Bečva	1999	62,82	VS
PR	Klíny	Čeladná	1977	58,11	FM
NPR	Kněhyně – Čertův mlýn	Čeladná, Prostřední Bečva	1989	195,02	FM, VS

PP	Kněhyňská jeskyně	Čeladná	1990	1,0	FM
PP	Kudlačena	Horní Bečva	1988	5,48	VS
PR	Kršle	Vyšní Lhoty	2011	35,9	FM
PR	Kutaný	Halenkov	1969	14,93	VS
PP	Kyčmol	Horní Lomná	1990	0,08	FM
PP	Lišková	Bílá	1973	2,48	FM
PR	Losový	Huslenky	2013	14,5	VS
PR	Lysá hora	Krásná pod Lysou horou	2010	63,62	FM
PR	Makýta	Huslenky	2008	188,4839	VS
PR	Malý Javorník	Karolinka	2013	27,44	VS
PR	Malenovický kotel	Malenovice	2004	146,0	FM
PR	Malý Smrk	Ostravice I, II	2004	106,4033	FM
PR	Mazácký Grúník	Staré Hamry II	1955	95,3380	FM
NPR	Mazák	Staré Hamry	1956	92,91	FM
NPR	Mionší	Dolní a Horní Lomná	1954	169,70	FM
PP	Motyčanka	Mosty u Jablunkova	1990	0,23	FM
PR	Noříčí	Trojanovice	1955	37,9	NJ
PP	Obidová	Krásná pod Lysou Horou	1990	7,28	FM
PP	Ondrášovy díry	Malenovice, Staré Hamry II	1990	4,5	FM
PP	Pod Juráškou	Horní Bečva	1952	1,00	VS
PP	Pod Lukšincem	Malenovice	1975	0,09	FM
PP	Podgrůň	Staré Hamry I	1990	2,07	FM
PR	Poledňana	Staré Hamry I	1955	15,94	FM
PP	Poskla	Hutisko, Solanec	1988	2,45	VS
NPR	Pulčín – Hradisko	Pulčín	1989	72,73	VS
NPR	Radhošť	Trojanovice	1989	144,93	NJ
PP	Rákosina ve Stříteži	Střítež nad Bečvou	1994	1,76	VS
NPR	Razula	Velké Karlovice	1949	23,52	VS
PR	Ropice	Řeka, Morávka	2011	255,3	FM
NPR	Salajka	Bílá	1956	21,86	FM

PP	Skálí	Karolinka	1999	19,87	VS
PP	Smradlavá	Karolinka	1999	9,28	VS
PR	Smrk	Ostravice I a II, Čeladná	1996	337,68	FM
PP	Stříbrník	Hovězí	1988	14,5	VS
PR	Studenčany	Ostravice II, Čeladná	2004	52,3549	FM
PR	Travný	Krásná, Morávka	2000	154,8515	FM
PR	Travný potok	Morávka	1955	18,6797	FM
PR	Trojačka	Mořkov (Hodslavice)	1969	60,77	NJ
PP	Uherská	Zděchov, Huslenky	2003	3,26	VS
PR	Uplaz	Dolní a Horní Lomná	2008	173,27	FM
PR	V Podolánkách	Čeladná	1955	32,06	FM
PP	Vachalka	Karolinka	1999	8,3	VS
PP	Velký kámen	Veřovice	1999	3,65	NJ
PR	Velký Polom	Dolní a Horní Lomná	1999	73,67	FM
PP	Vodopády Satiny	Malenovice	2006	8,76	FM
PP	Vysutý	Morávka	2011	13,86	FM
PR	Zimný potok	Krásná pod Lysou horou	2004	3,3348	FM
PP	Zubří	Zubří	1948	0,14	VS

Tabulka č. 1: Chráněná území CHKO Beskydy (Správa CHKO 2014)

8.1. Přehled nejvýznamnějších chráněných území

8.1.1. Národní přírodní rezervace

- **Mionší** (171 ha, vyhlášeno 1933) - Největší komplex přírodě blízkých jedlobukových porostů karpatského typu s klenem v České republice. Ochrana zbytku jedlobukového karpatského pralesa s javorem klenem a smrkem v Moravskoslezských Beskydech s mozaikou drobných zbytků lesních luk a pastvin (polan), pramenisky a skalkami, s bohatou faunou a flórou. Leží v nadmořské výšce 720 až 950 m.
- **Mazák** (93 ha, 1933) - typický bukojedlový prales Beskyd, přirozené lesní ekosystémy 5. - 7. vegetačního stupně

- **Čantoria** (39,5, 1988) - Bukojedlový karpatský les pralesovitého vzhledu s výskytem posledních tisíců v Beskydech
- **Razula** (23 ha, 1933) - jedlobukový prales
- **Salajka** (22 ha, 1956) - jedlobukový prales
- **Pulčín-Hradisko** (73 ha, 1966) - skály budované flyšovými pískovci, pseudokras, přirozené smíšené porosty
- **Kněhyně- Čertův mlýn** (195 ha, 1989) - porosty místy pralesovitého charakteru, výskyt rysa ostrovida
- **Radhošť** (145 ha, 1989) - smíšené pralesovité porosty vrcholových partií Beskyd

8.1.2. Přírodní rezervace

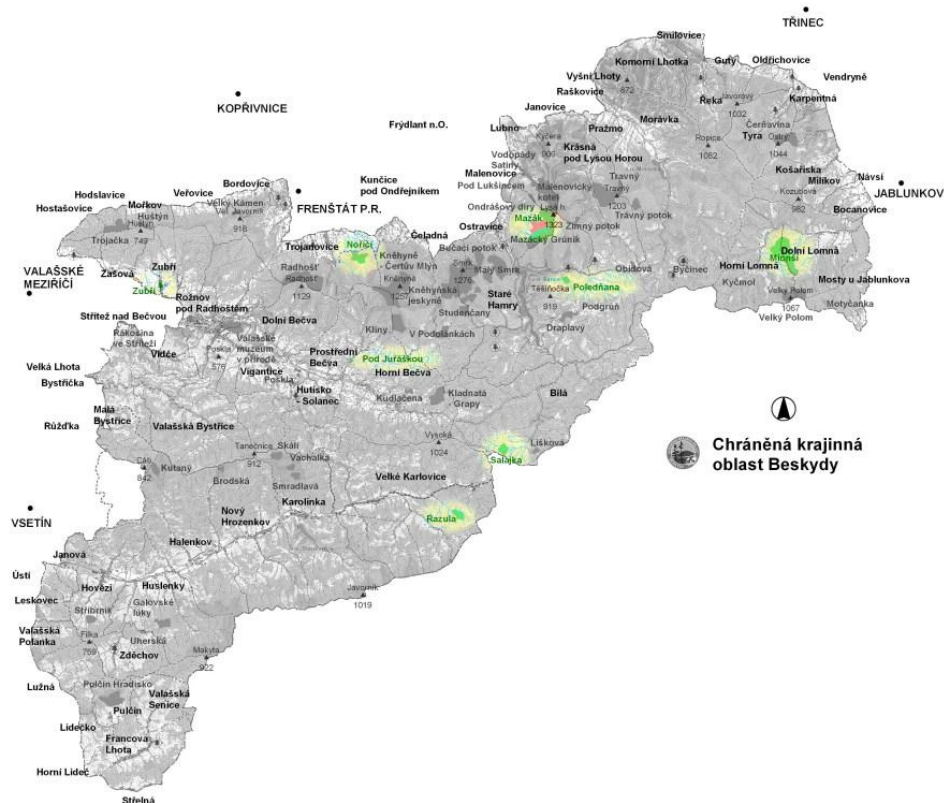
- **V podolánkách** (32 ha) - smrkový porost na rašeliništi s výskytem vrby slezské
- **Smrk** (161 ha) - přirozená lesní společenstva vrcholu a vrcholových svahů
- **Trávný** (155 ha) - pásmovitost přirozené smíšené bučiny s bohatým podrostem
- **Klíny** (58 ha) - horský smrkový les přecházející do suťového porostu
- **Čerňavina** (61 ha) - bukový porost blízký přirozené skladbě
- **Galovské lúky** (2 ha) - orchidejová louka na svazích
- **Huštýn** (12 ha) - bukový porost s javorem klenem, suťový svah pod mrazovým srubem
- **Velký Polom** (74 ha) - zbytky přirozených smrkobukových porostů
(viz obr. č. 7)

8.2. Rozbor faktorů vedoucích k zakládání vybraných chráněných území

S vyhlášením prvních přírodních rezervací v oblasti chráněné krajinné oblasti Beskydy byl vždy spjatý vývoj tohoto území. Nejprve bylo nutné věnovat se historickému vývoji tohoto území. V první fázi byly využity dostupné materiály studijní knihovny Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, muzea Beskyd ve Frýdku-Místku, dokumentů archivů ve Frýdku-Místku a Vsetíně a převážně dokumenty poskytnuté Správou chráněné krajinné oblasti Beskydy v Rožnově pod Radhoštěm. Takto zjištěná data sloužila k sestavení historické posloupnosti ve vývoji osidlování, zemědělství, lesnictví a průmyslu v dané oblasti.

Využité poznatky, týkající se vývoje obecné ochrany přírody v Evropě a na území Čech a Moravy sloužily k pochopení hlavních impulzů, které vedly k postupnému chápání důležitosti ochrany přírody a vyhlášení prvních chráněných rezervací v oblasti Moravskoslezských Beskyd s ohledem na historickou posloupnost a rozmanitost.

Podle stáří vzniku jsem se zabýval několika z nich. Jsou to NPR Mionší, Razula, Salajka, Mazák a PR Noříč, Poledňana, Pod Juráskou a Zubří (viz obr. č. 9).

Obrázek č. 9: Mapa vybraných lokalit (Správa CHKO Beskydy, 2013)

8.2.1. Národní přírodní rezervace Mionší

Jedná se o hřbet a přilehlé svahy vrcholů Úplaz a Velká Polana. Území se nachází v nadmořské výšce 720 – 950 m východně od obce Horní Lomná v okrese Frýdek-Místek.

Výměra: 169,7 ha. Vyhlášeno v r. 1954 jako komplex přírodě blízkých karpatských jedlobučin s klenem. Lesní porost je zpestřen mozaikou drobných zbytků luk a pastvin, pramenisky a v jihovýchodní části drobnými skalkami.

V druhé polovině 18. století při začínajícím lesním hospodaření, byly těšínskou komorou ohraničeny lesy k produkci dříví, ve kterých se nesmělo pást, do těchto lesů byla zařazena také trať Mionší. Po prvním narovnání s horaly roku 1803 byla vypracována první hospodářská systematizace. Po zavedení intenzivního lesního hospodářství byla tato trať považována za důležitý myslivecký objekt a probíhal zde víceméně samovolný vývoj bez intenzivních lesnických zásahů. Jako významná komora zvěře byly porosty už od 17. století ponechávány bez pěstebních zásahů s ohledem na nerušený vývoj zvěře, hlavně jelení, srnčí a tetřevů. Proto především v zimním období tyto porosty trpěly značným okusem zvěře.

Myslivecké hospodaření bylo zprvu hlavní činností panství v rozsáhlých horských lesích. Ještě počátkem 20. století bylo hospodaření v rozsáhlých částech porostů upravováno s ohledem na myslivecké využití (Vrška a kol. 2000).

Přestože zde neprobíhala intenzivní těžba dřeva, prováděla se v místních lesích takzvaná toulavá seč. Těmito rozptýlenými těžebními zásahy byly odstraňovány mohutné stromy, především pro výrobu šindele.

Ve snaze zachovat a ukázat pro další generace lesníků ukázkový objekt původního beskydského lesa bylo v roce 1895 Těšínskou komorou, rozhodnuto, aby lesy v tratích Mionší, byly vyjmuty z pravidelného hospodaření jako rezervace.

Výnosem Ministerstva kultury ČSR č. 12.849/54 ze dne 10. 3. 1954 pak byla rezervace oficiálně potvrzena.

Hlavním předmětem ochrany je v současné době největší fragment přirozených jedlobukových porostů v České republice. Jedná se o významnou studijní plochu pro sledování procesů v přirozeném lese. Jsou tu založeny trvalé plochy pro sledování rostlinné a živočišné složky (Weissmannová 2004).

8.2.2. Národní přírodní rezervace Razula

Nachází se u Velkých Karlovic, v okrese Vsetín jihovýchodně od místní části Léskové, na úpatí severního svahu Lemešné v pramenném vějíři potoka Hanzůvky v nadmořské výšce 660 až 812 m.

Výměra chráněného území je 23,52 ha vyhlášeno v r. 1959. Hlavním motivem ochrany je zachování původní ho lesního ekosystému Javorníků. Jeho základ tvoří jedlobukový porost pralesovitého charakteru s příměsí smrku a klenu. Hostí mnoho vzácných rostlinných a živočišných druhů.

Původní využití bylo výnosové pro produkci dřeva a jako pastviny. Tímto je dána patrná rozdrobenost lesů a množství enkláv i ve vyšších polohách. Jako nápravné opatření bylo od roku 1875 rozvíjeno zalesňování nelesních půd, především zplanělých pastvin.

Jako opatření před zvětšujícím se vlivem záplav byl vydán zákon o zalesňování území Horní Bečvy z 12. 10. 1896 obsahující ustanovení o zalesňování nevýnosných ploch. Týkalo se to i katastrů obcí Velké a Malé Karlovice. Díky tomu vzrostla na území Beskyd plocha lesních pozemků.

Vývoj ve skladbě lesů směřoval od směsi buku a jedle ke smrkovému hospodaření. Do roku 1908, kdy byla postavena železnice ze Vsetína do Velkých Karlovic, převládalo hospodaření toulavé, následovalo holosečné smrkové hospodářství, kdy se klest pálila, pařezy vykopávaly a vznikající paseky se pronajímaly k zemědělskému využití. Přes to zůstal pralesovitý charakter porostu těchto zásahů ušetřen. V souvislých smíšených porostech se nacházel dostatek zvěře, každoročně se téměř celé 18. století střílelo několik vlků, k povinnostem hajného patřily i odvody zvěře. Od roku 1927 se opět prováděla jen nahodilá těžba a v roce 1935 byl porost prohlášen za chráněný, nesmělo se zde těžit ani vyvážet padlé dříví.

Ochrana území byla poprvé potvrzena Výnosem Ministerstva zemědělství č. 91 971-XV-1922 ze dne 23. 11. 1922 na celkové výměře 95,05 ha. Státní přírodní rezervace zde byla zřízena Vyhláškou Ministerstva školství a národní osvěty č. j. 143 547/33-V z 31. 12. 1933 a to v tehdejší výměře 87 ha (viz příl. č. 2). Oficiálně byla rezervace vyhlášena v roce 1949 MŠVU č. 111.318/49-IV/1 ze dne 8. 12. 1949. Předmětem ochrany jsou zbytky původního přírodního lesního porostu se stanovišti jedlobučin blížící se svou skladbou a strukturou potencionální přirozené vegetaci a jsou dlouhodobě ponechány samovolnému vývoji.

O P I S

469.

Výnos ministerstva školství a národní osvěty ze dne 31.12.1933, č.j. 143.547, o ochraně přírodních památek.

Normální učebné osnovy pro obecné školy (výnos MŠANO ze dne 10.7.1933, č. 63311-1) ukládají, aby žactvo bylo vychováváno k lásce k přírodě, k chápání její zákonitosti a krásy, k probouzení lásky k domácímu kraji, k národu a naší vlasti - Československé republice, k poučování o památkách přírodních a kulturních a k pěstování smyslu pro jejich ochranu. Podobně i podle učebných osnov pro střední školy (výnos MŠANO ze dne 14.7.1933, č. 4547-II) přírodopisné vyučování nesmí být v rozporu s ochranou přírody a mravními zásadami, které hlásá.

Ministerstvo školství a národní osvěty připomínajíc tato ustanovení, uveřejňuje k informaci profesorských a učitelských sborů a za účelem prohloubení a doplnění přírodopisného i zeměpisného vyučování účelnými a se zřetelem k ochraně přírodních památek připravenými vycházkami (školními výlety) tento seznam chráněných území (rezervací), dosud zřízených buď dohodou s majiteli, popř. na základě ustanovení § 11 zákona ze dne 16. dubna 1919, č. 215 Sb. z. a n. (zákonu záborového) a § 20 zákona ze dne 30. ledna 1920, č. 81 Sb. z. a n. (zákonu přidělového) za součinnosti Státního pozemkového úřadu.

V dalším značí: a) název rezervace; b) výměra; c) doba založení; d) důvod ochrany; e) správa

Polit. okr. Vsetín

- a) R a z u l a u Velkých Karlovic
- b) 20,20 ha
- c) r.1931
- d) porost jedle a buku v polesí Podtátý ve stáří před 170 let, rezervace částečná
- e) správa velkostatku "Forestař ve Velkých Karlovicích na Mor.

Příloha č. 2: Vyhláška Ministerstva školství a národní osvěty č. j. 143 547/33-V (archiv Správy CHKO Beskydy 2013)

8.2.3. Národní přírodní rezervace Salajka

Nachází se na střední části severního svahu hraničního hřbetu Moravskoslezských Beskyd východně od hraničního přechodu Bumbálka v katastru obce Bílá okres Frýdek-Místek, v nadmořské výšce 712 – 820 m. Výměra: 21,95 ha. Vyhlášeno v r. 1956.

Jde o jeden z nejzachovalejších a nejznámějších jedlobukových lesů na našem území, přes 60 let bez úmyslných těžebních zásahů.

Původní využití pozemků bylo lesní hospodářství, část byla odlesněna pro potřeby salašnictví. Podle popisu lesních tratí z roku 1794 se jednalo o porosty mýtného stáří, charakteru nestejnověkého lesa s mladým bukovým podrostem. Těžilo se převážně toulavou sečí hlavně užitkové jehličnaté dříví. Ve třicátých letech 20. století byl prováděn výběr kvalitních jedlí, pro použití na stavbu lodí v Nizozemí (archiv CHKO 2013).

V současnosti je Salajka jednou z našich nejvýznamnějších mykologických lokalit pralesovitého charakteru. Na padlých kmenech se nachází celá řada dnes již vzácných druhů dřevokazných hub.

Ekosystém je rovněž příznivým stanovištěm pro celou řadu bezobratlých. Porosty využívají k hnízdění i četné druhy ptáků a vzácně se vyskytuje rys ostrovid.

Oblast byla již v roce 1937 majitelem Arcibiskupstvím Olomouckým za lesní rezervaci. (viz příl. 3 a 4)

4. 7. 1956 byla rezervace zřízena Výnosem Ministerstva kultury ČSR č. 18.276/55 jako Státní přírodní rezervace. V roce 1992 byla Státní přírodní rezervace Salajka přeregistrována vyhláškou Ministerstva životního prostředí ČR č. 395/92 sb. jako Národní přírodní rezervace Salajka.

Zájmem ochrany je zde ojedinělý porost jedlové bučiny pralesovitého charakteru. Jedná se o jednu z devatenácti ploch v České republice, kde se dlouhodobě sleduje dynamika přirozeného vývoje lesních porostů.

OPIS.

Ústřední ředitelství
arcibiskupských statků
v Kroměříži.

V Kroměříži 10./XII.1937.

Číslo 12.617 ú.ř.

Titl.

Masarykova akademie Práce

P r a h a III.

Vlašská ul. 19,
Lobkovický palác.

Ad č. 1.2541-I.-126 ze dne 10.XI.1937.

V zájmu vědy jest podepsané ústřední ředitelství arcibiskupských statků ochotno navržené "reservace přísné" zachovati a dává na polesí Ostravice následující plochy k dispozici :

revír Hutě odd.95 a - 9.22 ha
b - 6.06 ha
c - 4.26 ha

/: část odd.94 se nachází již v chráněném lese :/

revír Salajka odd. 5 c - 7.92 ha
9 d - 9.56 ha 37.02 ha

Plochy, které uvádíte v revíru Čeladná t.j. odd.85a, 87a, 90a, se nachází v chráněném lese a jsou z pravidelného hospodářství vyňaty.

V novém hospodářském plánu polesí Ostravice, platném od 1.I.1937, budou shora uvedené plochy již jako rezervace přísné figurovati.

O našem rozhodnutí uvědomujeme současně náš lesní úřad v Ostravici.

Arcib.generální ředitel :

Jan Holub v.r.

Příloha č. 3: Dopis arcibiskupských statků v Kroměříži k PR Salajka (archiv Správy CHKO Beskydy 2013)

1

ÚSTŘEDNÍ ŘEDITELSTVÍ
ARCIBISKUPSKÝCH STATKŮ V KROMĚŘÍŽI (MORAVA)

TELEFON: KROMĚŘÍŽ ČÍS. 5.

K Čís. 1038 ú. ř.
Při odpovědi buďte toto číslo uvedeno.

V Kroměříži dne 25. ledna 1938.

Předmět:

P.T.

Ministerstvo školství a národní osvěty

v P r a z e .

Jak z přiloženého opisu číslo 12.617 ú.ř. ze dne 10./XII.1937 jest vidno, postoupili jsme Masarykově akademii práce v Praze III., uvedené plochy v polesí ostravickém za přísné rezervace.

Žádáme, byste naše sdělení vzali laskavě na vědomí.

Arcib. generální ředitel:

1 příloha.

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ A NÁRODNÍ OSVĚTY
Duslo 26 I 1938 Přiděl. _____
C. j. 12089 příl. gram.

Příloha č. 4: Dopis pro ministerstvo školství k PR Salajka (archiv Správy CHKO Beskydy 2013)

8.2.4. Přírodní rezervace Mazák

Rozkládá se na západním svahu pod vrcholem Lysé hory mezi Lukšincem a Kobylankou v centru Lysohorské hornatiny na katastru obce Staré Hamry, okresu Frýdek-Místek. Nadmořská výška oblasti je mezi 715 – 1315 m. Výměra:92,91 ha. Vyhlášena v r. 1956, rozšířena v roce 2000.

Jde o přirozená lesní společenstva vytvářející gradient od květnatých bučin v údolí Mazáku přes smrkové bučiny v horní části úbočí až po papratkovou smrčinu na vrcholu Lysé hory.

Nejvyšší polohy byly v minulosti jen minimálně ovlivněny úmyslnou těžbou, v nižších polohách byla část lesních porostů intenzivně využívána. Vrchol Lysé hory byl v minulosti odlesněn a provozovala se zde tradiční pastva, která dosáhla největšího rozvoje koncem 18. stol. Později nastal úpadek pastevnictví v důsledku snahy o co největší lesnické využití. V hospodářském plánu byla stanovena stoletá obmýtní doba a vrcholové partie Lysé hory byly vyčleněny jako skupina výběrného lesa.

V centrální části nebyly od roku 1822 prováděny mýtné zásahy s ohledem na nerušený úkryt zvěře. Vyskytovala se zde především zvěř jelení, srnčí a tetřeví.

První rezervace zde byla založena již v roce 1922, potvrzeno výnosem ministerstva školství a národní osvěty č. j. 143/547 ze dne 31. 12. 1933 o ochraně přírodních památek.

L 98

O P I S

Výnos ministerstva školství a národní osvěty ze dne 31.12.1933, čj. 143.547, o ochraně přírodních památek.

Normální učebné osnovy pro obecné školy (výnos MŠANO ze dne 10.7.1933, č. 63311-1) ukládají, aby žactvo bylo vychováváno k lásce k přírodě, k chápání její zákonitosti a krásy, k probouzení lásky k domácímu kraji, k národu a naší vlasti - Československé republice, k poučování o památkách přírodních a kulturních a k pěstování smyslu pro jejich ochranu. Podobně i podle učebných osnov pro střední školy (výnos MŠANO ze dne 14.7.1933, č. 4547-II) přírodopisné vyučování nesmí být v rozporu s ochranou přírody a mravními zásadami, které hlásá.

Ministerstvo školství a národní osvěty připomínajíc tato ustanovení, uveřejňuje k informaci profesorských a učitelských sborů a za účelem prohloubení a doplnění přírodopisného i zeměpisného vyučování účelnými a se zřetelem k ochraně přírodních památek připravenými vycházkami (školními výlety) tento seznam chráněných území (rezervací), dosud zřízených buď dohodou s majiteli, popř. na základě ustanovení § 11 zákona ze dne 16. dubna 1919, č.215 Sb. z. a n. (zákonu záborového) a §20 zákona ze dne 30. ledna 1920, č.81 Sb. z. a n. (zákonu přidělového) za součinnosti Státního pozemkového úřadu.

V dalším značí: a) název rezervace; b) výměra; c) doba založení; d) důvod ochrany; e) správa

Polit.okr. Frýdek

- a) M a z á k
- b) 60,74 ha
- c) r.~~1887~~ 1922
- d) porost jedle, buku, smrku a javoru do 145 let v kú. Staré Hamry u Ostravice, rezervace úplná
- e) správa státních lesů Dolní Staré Hamry u Frýdku

8.2.5. Přírodní rezervace Noříč

Jedná se o hřbet rozsochy Noříč společně s přilehlými severními a východními svahy východně od Trojanovic na katastrálním území Trojanovice okresu Nový Jičín v nadmořské výšce 680 – 1047 m. Výměra 37,9 ha. Vyhlášeno v roce 1955 a v roce 1999 přehlášeno na větší výměru. Jde o lesní porost na kamenitých svazích s bohatstvím lesních typů a přirozenou dřevinnou skladbou typickou pro západokarpatskou oblast.

Před vyhlášením rezervací se v oblasti lesnický těžilo. K intenzivním těžbám docházelo především v přístupnějších dolních částech, především pro rozvoj hutnictví. Horské lesy byly dlouho dopravně nepřístupné a jejich těžba byla nepatrná. Značný důraz se tehdy kladl mysliveckému využití. Po nahodilých těžbách došlo především ve vyšších polohách ke značnému proředění a k rozvoji bylinného patra s negativním dopadem na přirozenou obnovu. V okolí vrcholu došlo po poškození imisemi k odtěžení původního lesa a následovalo zalesnění smrkem. Po vyhlášení rezervace se zpracovávaly jen nahodilé těžby menšího rozsahu. V současnosti se do porostu vysazují jedle.

Státní přírodní rezervace byla zřízena výnosem Ministerstva Kultury 18.127/55 ze dne 22. 7. 1955 a Vyhláškou č. 2/99 Správy CHKO Beskydy přehlášena dne 3. 8. 1999.

Předmětem ochrany je cenný lesní porost s přirozenou dřevinnou skladbou západokarpatské oblasti se zastoupením lesních typů a zajištění lesního společenstva s ohroženými druhy rostlin a živočichů.

Předmětem ochrany je zde naleziště oměje tuhého moravského, jako prioritního druhu soustavy NATURA 2000.

8.2.6. Přírodní rezervace Poledňana

Nachází se v dolní části západního svahu Okrouhlice nad potokem Poledňanou jižně od vrcholu Lysé hory na katastrálním území Staré Hamry okresu Frýdek-Místek v nadmořské výšce 560 -720 m. Rozloha: 15.94 ha. Vyhlášeno v roce 1955. Jedná se o porost kamenitých a silně skeletovitých svahů Lysohorské hornatiny v hluboce zaříznutých údolích. Území bylo vybráno profesorem Zlatníkem jako ukázková fytoocenologická plocha.

Podle historických materiálů se zde provozoval způsob hospodaření toulavou sečí, následně byla provedena úplná likvidace porostu. Postupem času docházelo k umělému obnovení lesa, které bylo doplňováno přirozenou obnovou. Vlhká stanoviště dnes osidlují

mlok skvrnitý, skokan hnědý a kuňka žlutobřichá. Vhodné podmínky zde nacházejí všechny běžné druhy obratlovců.

Rezervace byla vyhlášena výnosem Ministerstva kultury č. 18.127/55 v roce 1955. Předmětem ochrany jsou zde zachovalé porosty hluboce zaříznutých beskydských údolí.

8.2.7. Přírodní rezervace Pod Juráškou

Jedná se o silně podmáčenou slatinnou louku na úpatí prudkého svahu Kotelnice, na levém břehu potoka Kněhyně. Nachází se v blízkosti silnice z Prostřední Bečvy na Pustevny v katastru obce Horní Bečva okres Vsetín, v nadmořské výšce 510 – 520 m.

Výměra: 1 ha- vyhlášeno v roce 1952.

V době vyhlášení jediná známá lokalita výskytu rosnatky okrouhlohlísté v Pobečví.

Malá výměra, zánik hospodaření a odvodnění okolních luk vedly k úplnému vymizení rosnatky. Hlavním předmětem ochrany se tak stalo zachování mokřadního společenstva organismů.

Snahy o zúrodnění podmáčeného pozemku dokladují doposud zachovalé odvodňovací stružky. Od doby vyhlášení ochrany zůstal pozemek ladem, což se projevilo v zásadní změně vegetace. V devadesátých letech bylo obnoveno kosení a byly vyhloubeny tůňky pro rozmnožování obojživelníků.

Na lokalitě se vyskytují travinobylinná společenstva, např. skřípina lesní, blatouch bahenní, ze zvláště chráněných druhů prstnatec listenatý, prstnatec májový, krušík bahenní a mečík střechovitý. Z živočichů se zde nalézají druhy bažinných motýlů a několik tůňek využívají k rozmnožování kuňka žlutobřichá a čolek horský.

Pro zachování této vzácné lokality dochází v prosinci 1951 k dohodě s majitelem pozemku. Následně je výnosem Ministerstva školství věd a umění č. j. 30.579/52-IV/5 ze dne 21. ledna 1952, (viz příl. č. 6) zřízena na pozemku pana Jindřicha Žitníka s jeho souhlasem přírodní rezervace „Pod Juráškou“ k ochraně květeny (www.ochranaprirody.cz 2014).

321
Ministerstvo školství, včd a umění.

Čís. 30.579/52-IV/5

V Praze dne 21. ledna 1952.

Horní Bečva, o. Valašské Meziříčí, rezervace "Pod Juráškou" -
zřízení.

*Se souhlasem ze dne 18. 12. 1951 JUD. L. Žitka,
Průvodní Bečva č. 218 zřízují ministerstvo školství,
včd a umění*

na jeho pozemku státní přírodní rezervaci "Pod Juráškou"
k ochraně květeny.

Rezervaci tvoří severovýchodní část parcely č. 796 v kat.
území Horní Bečva, o. Valašské Meziříčí, ve výměře okrouhle 1 ha.
Chráněné území ohraničuje čára, směřující od jižního okraje domu
č. 123 na místo, kde vteká do lesa potůček, při čemž hranice v
tomto místě probíhá za potůčkem.

Rezervace je zakreslena v mapách uložených u ministerstva
školství, včd a umění, u Státního památkového ústavu, pobočky
v Brně a u krajského národního výboru v Gottwaldově.

K zabezpečení rezervace stanoveny tyto podmínky:

1. V rezervaci není dovoleno odvodňování, zalesňování, hnc-
jení, vypalování, lámání kamene a dobývání písku, trhání a vyrý-
pávání rostlin a jakékoliv poškozování chráněného území.

2. Všechny zamýšlené změny budou napřed hlášeny minister-
stvu školství, včd a umění.

Příloha č. 6 Souhlas vlastníka PR Pod Juráškou (archiv Správy CHKO Beskydy 2013)

8.2.8. Přírodní rezervace Zubří

Jde o zahradní louku u rekreačního domku v zastavěném území obce Zubří okres
Vsetín v nadmořské výšce 395 m. Výměra: 0,14 ha.

Prvotním předmětem ochrany byla přirozená louka s výskytem šafránu Heuffelova. Od
doby vyhlášení je louka využívána s určitým omezením. Byla kosena, ale zakázáno bylo
hnojení a odvodňování, vypásání, trhání a vyrývání rostlin. Za toto omezení příslušela
vlastníku finanční náhrada. Po změně majitele v osmdesátých letech minulého století bylo
území poškozeno výsadbou ovocných stromů, skládkováním stavebního materiálu a
založením několika ohnišť. Tyto zásahy vedly ke zmenšení populace šafránu. V současné

době se mimo chráněné území nachází ve starém sadu asi 300 m severněji jeho další životaschopná populace.

12. 4. 1947 byl učiněn zápis s majitelem pozemku Josefem Vlčkem, kde souhlasí se zřízením rezervace na svém území a zavazuje se chránit rezervaci před jakýmkoli poškozováním. Přírodní rezervace Zubří byla zřízena vyhláškou Ministerstva školství a osvěty ze dne 19. 2. 1948.

Současným předmětem ochrany jsou zbytky zachovaných nelesních stanovišť, jejichž součástí šafrán je (Weissmannová 2004)

9. VÝVOJ A PLÁN PÉČE O CHKO BESKYDY

9.1. Strategie ochrany přírody a krajiny v CHKO

CHKO Beskydy jsou typem harmonické krajiny s převahou lesa spoluutvářené dlouhou lidskou převážně pastevní činností. Pro krajinu se silně členitým reliéfem typickým pro toto pohoří je charakteristické střídání rozsáhlých komplexů lesa s pastvinami, loukami, remízky a zástavbou.

Dlouhodobý cíl ochrany přírody a krajiny je definován Výnosem o zřízení CHKO Beskydy: Posláním této oblasti je ochrana všech hodnot krajiny, jejího vzhledu a jejích typických znaků i přírodních zdrojů a vytváření vyváženého životního prostředí; k typickým znakům krajiny náleží zejména její povrchové utváření včetně vodních toků a ploch, její vegetační kryt a volně žijící živočišstvo, rozvržení a využití lesního a zemědělského půdního fondu a ve vztahu k ní také rozmístění a urbanistická skladba sídlišť, architektonické stavby a místní zástavba lidového rázu.“ V ochraně přírody bude pozornost zaměřena na zachování a ochranu všech vyskytujících se přirozených lesních společenstev, zvyšování ekologické stability lesů cestou změny druhové skladby a prostorové výstavby lesních porostů, zachování typických nelesních ekosystémů a udržování jejich druhové pestrosti (např. orchidejové louky), ochranu a obnovu vodních ekosystémů s důrazem na průchodnost vodních toků pro migrující organismy a udržování, příp. vytváření vhodných životních podmínek pro vzácné, ohrožené a chráněné druhy rostlin a živočichů (včetně velkých šelem). V ochraně krajiny bude pozornost soustředěna na zachování a ochranu typického krajinného rázu a udržení pestrosti a relativní nezastavěnosti krajiny, včetně zachování (případně obnovy) vybraných kulturních a historických charakteristik

9.2. Rozvoj maloplošných zvláště chráněných území (MZCHÚ)

Území chráněné v MZCHÚ podchycuje významné typy stanovišť a důležité lokality výskytu chráněných rostlinných a živočišných druhů a ojediněle i cenná území z hlediska geologie. V MZCHÚ co do počtu i plochy výrazně převažují území chránící lesní ekosystémy. Významná jsou i MZCHÚ chránící luční nebo jiné nelesní ekosystémy, prakticky vždy s výskytem zvláště chráněných druhů rostlin, obvykle z čeledi Orchidaceae. Počet MZCHÚ je relativně vysoký (50), ale jejich podíl na celkové ploše je pouze 1,9 %. Současná síť MZCHÚ plně neodpovídá dochovaným přírodním hodnotám CHKO Beskydy ani aktuálnímu ohrožení některých vzácných společenstev, neboť existuje ještě celá řada ohrožených území svou biologickou hodnotou srovnatelných se stávajícími MZCHÚ. Během uplynulého desetiletí se situace částečně zlepšila v oblasti tzv. Předních hor v Moravskoslezských Beskydách, kde bylo vyhlášeno nebo rozšířeno 13 MZCHÚ o celkové rozloze přes 1000 ha. Přesto se i zde ještě nacházejí hodnotné lesní porosty zasluhující účinnou ochranu formou MZCHÚ. V oblasti Vsetínských vrchů chybí rozsáhlejší MZCHÚ, které by zabezpečilo ochranu většího komplexu přírodě blízkých lesů. Stávající několikahektarové přírodní památky jsou nedostatečné. Podobná situace v Javorníkách se výrazně zlepšila vyhlášením PR Makyta. V jižní části CHKO existuje také větší počet lučních společenstev s koncentrovaným výskytem zvláště chráněných druhů, která by se měla podchytit v síti MZCHÚ.

9.3. Návrhy vyhlášení nových zvláště chráněných území

- zpracovat podklady pro vyhlášení PR Vysutý – staré, převážně bukové porosty ve 4. LVS s výskytem chráněných ptáků
- pro ochranu nelesních společenstev vyhlásit:
- PR Losový – ochrana druhů vázaných na teplomilné pastviny, nyní ve stavu podaného a projednaného záměru
- PP Hlubočské kopečky – ochrana rostlinných druhů pasených vřesovišť, lokalita hořečku žlutavého karpatského, nyní ve stavu předjednání záměru s vlastníky
- zpracovat podklady k vyhlášení lokality Uzgruň v kategorii NPP – významný profil mezozoikum/terciér
- připravit návrh na vyhlášení pseudokrasové jeskyně Cyrilka jako PP
- na základě inventarizačních průzkumů zvážit vyhlášení dalších MZCHÚ v lokalitách:

- Ropice – Lipový – Smrčina (přírodě blízké lesní porosty s výskytem tetřeva)
- Malchor (rozsáhlý komplex starých bukových lesů)
- Lysá hora (zbytky původních horských smrčín)
- Kobylík – Grapy (rozsáhlý komplex smíšených bučin a jedlobučin)
- Stolová – Megura (rozsáhlý komplex přirozených lesů)
- Tylovické pastviny (geologická lokalita, pastviny)

9.4. Přehlášení či úpravy stávajících zvláště chráněných území

- přehlášením odstranit významné formální nedostatky ve zřizovacích výnosech v PR Klíny, PR V Podolánkách a v PR Poledňana
- přehlásit dle současného výskytu předmětu ochrany s novým parcelním vymezením PP Podgrůň, PP Poskla, PP Poledňana a PP Rákosina ve Stříteži
- zpracovat návrh na vytvoření PR Skálí propojením současné PP Skálí s PP Smradlavá a PP Vachalka (přes lesní porosty s přírodě blízkou druhovou skladbou)

9.5. Potřeba zajištění vybraných zvláště chráněných území

- provést nové zaměření u stávajících MZCHÚ – PR Zimný potok, PR Draplavý, PR Malý Smrk, PR Studenčany, PR Smrk, PR Malenovický kotel, PR Bučací potok, PR Kutaný, PR Galovské lúky, PP Kyčmol, PP Motyčanka, PP Byčinec, PP Ondrášovy díry, PP Kněhynská jeskyně, PP Zubří, PP Lišková

9.6. Lokality soustavy NATURA 2000

Celé území CHKO Beskydy je vymezeno jako Evropsky významná lokalita (EVL) Beskydy. Na území CHKO Beskydy jsou dále vymezeny dvě ptačí oblasti (PO) – Horní Vsacko a Beskydy.

Předmětem ochrany v EVL Beskydy je 17 typů přírodních stanovišť, 11 druhů živočichů a 2 druhy rostlin. Plán ochrany a managementu předmětů ochrany je součástí ochrany druhů a biotopů zajišťované v rámci celé CHKO. Značná část „jádrových“ přírodních stanovišť/biotopů a lokalit výskytu druhů je situována do MZCHÚ a péče o ně musí být zajištěna prostřednictvím realizace opatření navržených v plánech péče.

Ptačí oblast Horní Vsacko se nachází téměř celá (přes 95 %) uvnitř CHKO Beskydy a zabírá cca 22 % procent rozlohy CHKO, ptačí oblast Beskydy leží uvnitř CHKO celá a tvoří cca 36 % rozlohy CHKO. V ptačí oblasti Beskydy je předmětem ochrany 10 druhů ptáků, v ptačí oblasti Horní Vsacko 7 druhů ptáků, celkem jde o 12 ptačích druhů. Dále se ve jmenovaných ptačích oblastech vyskytuje ještě 6 dalších druhů ptáků z přílohy I Směrnice EU o ptácích. Ochrana a management jednotlivých druhů ptáků jsou z velké části pokryty plány péče o CHKO a MZCHÚ. Vhodná opatření jsou i součástí rámcových směrnic péče o lesy. K ptačí oblasti Horní Vsacko je navíc zpracován Souhrn doporučených opatření. Součástí tohoto plánu péče je i Návrh přírodě blízkého hospodaření v lesích Ptačí oblasti Beskydy.

Dlouhodobý cíl

- příznivý stav přírodních stanovišť a druhů, které jsou předmětem ochrany v EVL a PO

Dílčí cíle

- zachovalý současný stav biotopů druhů, které jsou předmětem ochrany EVL a PO, vhodnými opatřeními postupné zlepšování kvality biotopů

9.7. Priority Správy CHKO Beskydy do dalšího období

- zajistit aktivní ochranu zvláště druhů chráněných rostlin a živočichů s důrazem na druhy kriticky a silně ohrožené druhy (např. oměj tuhý, hořeček žlutavý, modrásek černoskvrný, velké šelmy – medvěd, vlk, rys)
- zachování a zlepšení stavu biotopů a druhů, které jsou předmětem ochrany v EVL Beskydy, PO Beskydy a PO Horní Vsacko
- zajistit doplnění sítě MZCHÚ o další cenné lesní, nelesní a geologické lokality vyhlášením nových MZCHÚ (např. PR Makyta, PR Losový, návrh NPP Uzgruň)
- prosazovat udržení a zlepšování stavu lesních společenstev např. zvyšováním zastoupení
- stanovištně původních druhů dřevin, ponecháváním dřevní hmoty, snižováním stavu spárkaté zvěře
- pečovat o cenná nelesní společenstva, zejména o lokality s výskytem ohrožených druhů rostlin i živočichů, omezit zalesňování zemědělských pozemků
- redukovat invazní druhy rostlin a živočichů, přednostně na lokalitách, kde jsou jimi ohroženy předměty ochrany

- zajistit nezbytný monitoring společenstev a rostlinných a živočišných druhů v koordinaci
- s celostátními programy a mezinárodními závazky včetně zjištění aktuálních migračních tras velkých savců
- zajistit v rámci ochrany krajinného rázu dopracování „Preventivního hodnocení krajinného rázu CHKO Beskydy“
- vybudovat návštěvnické středisko na Pustevnách, zajistit péči o terénní informační systém a terénní zařízení
- usilovat o odpis zásob výhradního ložiska černého uhlí v lokalitě Frenštát p. R. – Trojanovice – Kunčice p. O. (Jaskula a kol. 2008).

10. SHRNUTÍ

Chráněná krajinná oblast Beskydy patří do skupiny CHKO střední generace. Svou plochou se stala největší ve své kategorii. Na přírodovědeckém významu území je založena dnešní síť maloplošných chráněných území, která začala vznikat již před vyhlášením CHKO, převážně jako tehdejší státní přírodní rezervace na lesním fondu chránící především původní bukojedlové či smrkové ekosystémy. Teprve po vyhlášení CHKO Beskydy byla doplňována o další významné plochy a to i nelesního, převážně lučního charakteru. Významným přínosem posledního období je možnost financování managementu těchto ploch, ať už se jedná o zaměřování, značení a především o řízený vývoj těchto území v souladu se zpracovanými plány péče jednotlivých lokalit.

Největší podíl obecné ochrany přírody představuje především stavební činnost ve všech formách. Správa CHKO Beskydy se soustřeďuje především na minimalizaci další urbanizace krajiny a dodržování architektonického charakteru zdejší zástavby u všech typů objektů. Prozatím akceptovatelná je většina záměrů na provozovny a další podnikatelské aktivity, zvláště pokud mají opodstatnění v této oblasti (dřevovýroba) a pokud se svým charakterem nedostávají do rozporu se zájmy ochrany přírody a krajiny (větrné či vodní elektrárny). Prozatím je zcela utlumen již stavebně zahájený záměr těžby černého uhlí v oblasti Frenštátské brázdy.

Zemědělská půda v CHKO, především její plošná struktura a na ni navázaná rozptýlená zeleň, představuje jeden ze základních krajinnotvorných prvků a je nositelem přírodovědných hodnot území. Celá oblast byla dříve charakteristická drobnou držbou

půdy. Rozvojem velkovýrobních forem hospodaření došlo na řadě míst k výrazným změnám ve fyziognomii krajiny. Bohužel po rozpadu zemědělských ekonomických celků zůstává ležet velké množství pozemků ladem. Návrat k optimu je jeden ze závažných úkolů v ochraně přírody.

Vzhledem k lesnatosti celé CHKO Beskydy, spojené s rozmanitostí vlastnických vztahů je očekáváno vydání nového lesního zákona, v němž by měla být zakotvena možnost ovlivňovat hospodaření v lesích z hlediska ochrany přírody.

Nepochopena zatím zůstává snaha Správy CHKO Beskydy o zachování funkcí ekosystémů vodních toků, Zde bohužel správa naráží na technokratické přístupy správců toků. Týká se jak filosofie ochrany, tak vlastní realizace prací hrazenářských, tak i údržby břehových porostů.

Nezanedbatelná je rovněž rekreační funkce území CHKO Beskydy, které náleží v rámci rajonování cestovního ruchu do I. kategorie. Značná je zde ubytovací kapacita, soustředěná jak v individuálních rekreačních zařízeních, tak v bývalých podnikových rekreačních střediscích, dnes převážně hotelového charakteru. Vzhledem k minimálnímu hospodářskému potenciálu mnoha obcí, je pochopitelná jejich snaha o rozvoj cestovního ruchu, která se ovšem často střetává s obecnými zájmy ochrany přírody. Prakticky na celém území CHKO jsou dnes stavební uzávěry, takže stavba nových rekreačních zařízení je spíše výjimkou. (Petřvalský 1995)

11. ZÁVĚR

V poslední době se zdá, že ochrana přírody a životního prostředí se čím dál více dostává na okraj zájmu veřejnosti. Bohužel bez příznivého společenského klimatu a zájmu lidí o práci ochránářů je práce ochránářů velmi náročná. Přesto je zde stále patrné nadšení a nasazení většiny ochránců přírody. S trochou optimismu můžeme doufat, že stav přírody i vztah lidí k ní se může zlepšit. Problematika ochrany přírody je vzhledem k hustému osídlení oblasti značně složitá. Zachování stávajících přírodních hodnot i zatím relativně málo narušeného životního prostředí v této oblasti je proto nadále realizovatelné pouze za nejširšího partnerství ochránců a všech uživatelů beskydské přírody.

12. LITERATURA A POUŽITÉ ZDROJE

Archiv Správy CHKO Beskydy Rožnov pod Radhoštěm, Listiny, inv. č. 189, 238, 298, 321,469

BAJER, Vojtěch. *Ochrana přírody v CHKO Beskydy*. Rožnov pod Radhoštěm: ČSOP Salamandr, 2002. 48 s.

BALÁŠ, Miloslav a kol. *Beskydy*. 1. vyd. Praha: Olympia, 1982. 339 s.

DORST, Jean. *Ohrožená příroda*. 2.vyd. Praha: Panorama, 1985. 420 s. ISBN 11-098-85

JASKULA , František. *Beskydy, Příloha časopisu Veronica*. Hostětín: 1995, roč.IX, č.1 s. 8 -10

JASKULA , František a kol. *Plán péče o Chráněnou krajinnou oblast Beskydy na období 2009-2018*. Rožnov pod Radhoštěm, Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, 2008. 48 s.

KLIKA, Jaromír. *Chráníte naši přírodu?* 1.vyd. Praha: Česká grafická unie a.s. 1946. 160 s.

KOSTKAN, Vlastimil. *Územní ochrana přírody a krajiny v České republice*. 1. vyd. Ostrava: VŠB. Technická univerzita, 1996. 138 s. ISBN 80-7078-366-4

MYSLIKOVJAN, Tomáš. Historie Beskydských lesů. *Beskydy zpravodaj CHKO*, 2011, roč.VIII, č.3, s. 6-7

PETŘVALSKÝ, Jan. *Beskydy, Příloha časopisu Veronica*. Hostětín: 1995, roč.IX, č.1s. 4-7

POLÁŠKOVÁ, Anna a kol. *Úvod do ekologie a ochrany životního prostředí*. 1.vyd. Praha: Karolinum 2011. 283 s. ISBN 978-80-246-1927-9

STOLAŘÍK, Ivo; ŠTIKA, Jaroslav; TOMOLOVÁ, Věra. *Těšínsko, 1. díl*. 1.vyd. Šenov u Ostravy: Tilia, 1997. 220 s. ISBN 80-86101-00-2

VOŽENÍLEK, Vít et al. *Národní parky a chráněné krajinné oblasti České republiky*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002. 156 s. ISBN 80-244-0468-0.

VRŠKA, T., HORT, L., ODEHNALOVÁ, P., a kol. Prales Mionší – historický vývoj a současný stav. *JOURNAL OF FOREST SCIENCE*. 2000, roč. 9, č. 46, s. 411-424

VYSKOT, Miroslav. *Československé pralesy*. 1. Vyd. Praha: Academia, 1981. 272 s. ISBN 21-007-81

WEISMANNOVÁ, H. a kol. *Chráněná území ČR, svazek X. Ostravsko*. 1.vyd. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR a EkoCentrum Brno, 2004. 335 s. ISBN 80-86064-38-7

Internetové zdroje:

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR [online]. [cit. 2013-03-21]. Dostupné z WWW: <http://www.ochranaprirody.cz>

PRÍRODA VALAŠSKA [online]. [cit. 2014-09-24]. Dostupné z <http://www.priroda-valasska.cz/cz>

Správa CHKO Beskydy [online]. [cit. 2014-04-15]. Dostupné z <http://www.beskydy.ochranaprirody.cz/>

13. SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek č. 1: Statuta Konrádova

Obrázek č. 2: Majestas Carolina

Obrázek č. 3: Valašská krajina

Obrázek č. 4: NPR Mionší

Obrázek č. 5: Mapa CHKO Beskydy

Obrázek č. 6: Mapa Evropsky významných lokalit

Obrázek č. 7: Mapa zonace CHKO Beskydy

Obrázek č. 8: Mapa MZCHU

Obrázek č. 9: Mapa popisovaných MZCHU

14. SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: výnos č. j. 143 547-V

Příloha č. 2: Vyhláška Ministerstva školství a národní osvěty č. j. 143 547/33-V

Příloha č. 3: Dopis arcibiskupských statků v Kroměříži k PR Salajka

Příloha č. 4: Dopis pro ministerstvo školství k PR Salajka

Příloha č. 5: Výnos MŠANO 143.547

Příloha č. 6: Souhlas vlastníka PR Pod Juráškou

15. SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1: Maloplošná zvláště chráněná území v CHKO Beskydy

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Jiří Dokoupil
Katedra:	Katedra biologie
Vedoucí práce:	Doc. Ing. Ivo Machar Ph.D.
Rok obhajoby:	2014
Název práce	Historie a současnost CHKO Beskydy
Název v angličtině:	History and Present of Beskydy Protected Landscape Area
Anotace práce:	Chráněná krajinná oblast Beskydy je rozlohou největší chráněnou oblastí v České republice. Bakalářská práce se zabývá historií osidlování a ochrany přírody v oblasti Moravskoslezských Beskyd. Postupný vývoj ochrany přírody, od maloplošných chráněných území, po vyhlášení CHKO Beskydy. Zmiňuje práci Správy CHKO Beskydy a její vliv na opatření v ochraně přírody a krajiny v současnosti a s výhledem do roku 2019.
Klíčová slova:	CHKO Beskydy, historie osidlování, maloplošná chráněná území, ochrana přírody, Správa CHKO Beskydy
Anotace v angličtině:	Beskydy Protected Landscape Area is largest protected area in the Czech Republic. This bachelor thesis deals with the history of settlement and nature protection in the area of the Moravian-Silesian Beskids. Gradual development of the nature protection from small protected areas to proclamation of Beskydy PLA. The thesis mentions the work of PLA Administration Beskydy and its effect on measures for nature protection in present and in the near future (up to 2019).
Klíčová slova v angličtině:	Beskydy PLA, history of settlement, nature and landscape protection, small protected areas, PLA Administration Beskydy
Přílohy vázané v práci:	0
Rozsah práce:	51
Jazyk práce:	Čeština

